Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on the file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית | HATOREN | גליון מה (רמה)

התורן

עתון שבועי
יוצא בכל יום ששי

התוכן

Vol. VII | New York, February 4, 1921 | No. 45 (245)

HATOREN
Published Weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלה
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One Year—$4.00 Six Months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One Year—$4.50 Six Months—$2.25
Single Copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post office at N. Y., N. Y., under the Act of March 3, 1879

מחיר גליון 10 סנטים

UP-TO-DATE PRINTING CO., INC.

אפ־טו־דייט פרינטינג קא., אינק.

העתון הזה וכמו־כן שבועונים וירחונים אחרים
וגם ספרים בשפות: עברית, יהודית, אנגלית
ורוסית נדפסים אצלנו בהדור יותר רב.

195 רחוב קאנאל, ניו־יורק.

195 CANAL STREET, :: NEW YORK CITY.

נשלחה להחותמים חוברת כסלו של השלח תרפ"א

התוכן:

א) הרעיון המשיחי בספרים הגנוזים והחיצונים (המשך) — — — — — — — — — — — — — — — — — ד"ר יוסף קלוזנר
ב) הלל וקאנט — — — — — — — — — — — — ד"ר יצחק מירקין
ג) מקור עברי חדש לתולדות פראנק וסיעתו (4, סוף) — — — — — — — — — — — — — — — ד"ר א. י. בראוור
ד) על הים (שירים) — — — — — — — — — — — — צורי לי
ה) המשפט העברי (4) — — — — — — — — — — ש. א. פן
ו) בעגלה (רשימה) — — — — — — — — — — נחום ירושלמי
ז) עבד וכנען (מאמר שני, סוף) — — — — — — ד"ר נ. סלושץ
ח) בקור (קטע) — — — — — — — — — — — — — — ד. קמחי
ט) שיר־הלוי (פואימה) — — — — — — — — — דוד שמעונוביץ
י) אמת מדמשק (סוף) — — — — — — — — — — — י. בורלא
יא) בעד העתיד אל העבר — — — — — — — — ד"ר שמעון ברנפלד
יב) קרן־זוית (קבוצה שניה, 1—3) — — — — — ד"ר יוסף קלוזנר
יג) אגודת־הכורמים והשביתה ביקב — — — — — — — — חירות

מתקבלת החתימה לשנת תרפ"א על

„השלח"

ירחון לספרות, למדע ולעניני החיים. נוסד בשנת תרנ"ז.
העורך: ד"ר יוסף קלוזנר

בכל חודש יוצאת חוברת אחת. שש חוברות, היוצאות במשך ששה חדשים, מצטרפות לכרך אחד, שהוא ספר שלם. מיום הוסד „השלוח" ועד עתה כבר יצאו שלשים ושבעה כרכים, שבהם השתתפו כמעט כל הסופרים היותר ידועים שלנו.

המחיר לשנה:

מתשרי עד תשרי: בארץ 40 שילינג, בחוץ־לארץ 42 שילינג.
לחצי שנה: מתשרי עד ניסן: בארץ 20 שילינג, בחו"ל 21 שילינג.
וכפי ערך זה בכספי ארצות אחרות.
לפחות מחצי שנה, בהקפה ובתשלומים־לשיעורין אין החת' מתקבלת.
חוברות בודדות אינן נמכרות.

פרס: א) מי שיחתום על „השלוח" לשנה שלמה, שנת תרפ"א, יקבל כרך ל"ז של „השלוח" (שש חוברות, ניסן — אלול תר"ף) בחצי המחיר, במקום 20 שיל. — ישלם רק 10 שיל.
ב) מכל הספרים הנמצאים למכירה בהוצאת „השלוח" יקבלו חותמי „השלוח" הנחה של עשרה אחוזים מן המחיר הקצוב. בארץ מתקבלת החתימה בכל בתי־מסחר הספרים.

הכתובת למכתבים וכספים:

"Hashiloah", P. O. Box 273, Jerusalem (Palestine).

„חבר הגון לשני החלקים הראשונים הכובשים את שדה החנוך"

— כך כותב מנהל ועסקן חנוכי נודע על הספר

בלשון עמי, חלק שלישי

ספר מקרא לשנת הלמוד השלישית

מאת

צבי שארפשטיין.

הוצאת „שילה", ניו־יורק.

הכתובת:

Z. SCHARFSTEIN
2647 Kenmore Pl., Brooklyn, N.Y.

דרושים מורים

לבית־הספר העברי דטשאטאנוגו יהיו דרושים מורים ומורה ראשי תיכף אחרי חג הפסח. שכר הגון, עבודה מענינת ותנאים רצויים. מורים מומחים בשיטה הטבעית שהוראתם אומנתם, יפנו בכתב אל יושב־הראש של ועד החנוך:

A. B. Spector
1213 Market St. Chattanooga, Ten.

לחיים מרגלית

ברכה נובעת מקרב לבי לארושיך את בחירתך רחל גולדברג. יהי ביתך בית עברי בארץ העברים.

חברך וידידך יהודה אזולאי.

ד"ר מ. מ. קאמענעץ

רופא שנים מנוסה
911 E. 176th Street
New York
Tel. Tremont 562
עבודה הגונה במחיר נמוך

חש במעיו יתרפא

ב„עקס־לאקס"

תנו משפט הבכורה להמודיעים ב„התורן"!

Vol. VII New York, February 4, 1921 No. 45

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

העורך:
ראובן בריינין

שנה שביעית | ניו־יורק, כ"ו שבט, תרפ"א | גליון ארבעים וחמשה

עוד נִצָּחוֹן

עמלו של הבארון ג'יימס רוטשילד לא היה לשוא. בהשתדלותו הנמרצה נוסדה פה, בניו־יורק, כעין סניף לה„מועצה הכלכלית" של לונדון בשביל בנין ארצנו. קבוצה קטנה של יהודים מראשי העשירים ומבעלי ההשפעה, בעלי שמות מצלצלים, נכנסו, כלומר, הכניסו אותם, אל המועצה הזאת. וזהו לעת כזאת נצחון גדול בשביל העבודה המעשית בארץ־ישראל. מצודה בצורה נכבשה.

יש לנו ציון — כלומר: ניתנה לנו האפשרות המדינית לבנות את ציון; יש לנו חלוצים, בין אחינו אשר מעבר לים; יש לנו מוחות וכחות רוחניים; יש לנו, למרות בעלי הספק והיאוש, כל הדרוש בשביל בנין ביתנו הלאומי, רק דבר אחד חסר לנו, ובשעה זו הוא העיקר, והוא הכסף, הסכומים הגדולים. לולא החורבן הגדול של אחינו בארצות מזרח אירופה, כי אז לא חסרנו גם את המיליונים העצומים הדרושים להגשמתה של הציוניות. עתה נשואות כל עיני היהודים, אשר בארצות ההרס והכליון, עיני היהודים הרואים את ההצלה האחרונה של שארית פליטתנו רק בארץ אבותינו, — עתה נשואות כל העינים האלה לאמריקה היהודית. זאת היא התקוה האחרונה. ואמריקה היהודית היתה בזמן האחרון לא כחולמת ולא כלוחמת, כי־אם כנרדמת וכמטומטמת בנוגע לבנין ארצנו. לפעמים — איזו הזדעזעות קלה, שטחית, וחיש מהר — מנוחת מות.

אדירי הכסף ורבי העליליה שנכנסו כיום אל המועצה הכלכלית לבנין ארצנו לא נעשו אָמנם בן־לילה לציונים ומה גם ללאומיים. זאת לא נוכל לדרוש מהם. ואם נדרוש — היועיל? אבל אין בודקים בשעת הסכנה לעם שלם. כל הפושט יד לבנין ארצנו הננו מקבלים בחבת אחים. הננו מנחמים את עצמנו: אולי מתוך שלא לשמה יבואו לשמה.

אבל גם זאת עלינו לדעת ולזכור היטב, כי על־ידי אדירי הכסף לבד, ומה גם אם אלה אינם מכירים ואינם מודים בישותו ובקיומו של העם העברי, — כי על־ידי העשירים האלה לבד לא תבנה ציון, גם אם יקיימו כל מה שקבלו עלהם אות באות, אם לא תהיה לנו תנועה ציונית־לאומית חיה, אם לא יתעורר כל העם, אם לא יתעוררו כל הכחות הנרדמים בקרב השדרות הרחבות וההמונים הגדולים.

הגעו בעצמכם: בּאה הכרזת באלפור, לפני יותר משלש שנה, ואלה היהודים ה„גדולים" עברו עליה בשתיקה גמורה, כאילו אין כל הדבר נוגע להם. לא נוגע — זה טוב. אחרים מהם גם נבהלו ונפחדו מפני הכרזה זו וראו בה סכנה להיהודים בתפוצות הגולה. אחרים מהם גם נלחמו נגדה בגלוי או בסתר. בּאה החלטת סאן־רימו ואחריה מנויו של סיר הרברט שמואל לנציב העליון בארץ־ישראל ובלב העשירים התקיפים האלה לא התעורר אף נים חדש אחד, שום רגש של חרטה, ולא נצנץ במוחם אף שביב אחד של מחשבה חדשה. המאורע היותר גדול והיותר חשוב בדברי ימי גלותנו לא עשה עליהם שום רושם, ואפילו לא את היותר קל. עצמו עיניהם מראות שברירי השחר הבוקע ועולה על שמינו האפלים, אָטמו אָזניהם משמוע את קול השופר ההולך ומבשר בעולמנו את בוא היום הגדול.

והנה בא ג'יימס רוטשילד, ראה אותם, את התקיפים האלה, אָכל אתם לחם, סח אתם שיחה קלה — ונצחם. לא שמעו את קול זעקתו של העם העברי הלוחם בשארית כחותיו על קיומו, על עתידו, על חוף־מנוחתו האחרון, אבל נכנעו לפני הבארון רוטשילד. גם זו לטובה. סוף־סוף זיז כל שהוא קדימה. אָנו שמחים ונהנים מזה. האומר „אלף!" יאמר סוף־סוף גם „תיו!" זו כחה של הציוניות. מתחילה באים אליה כמעט באונס — וסופם ברצון. כבר אָמר אותו הסבא הגדול: „היהדות תהיה כולה ציונית, או לא תהיה כלל".

ואָנו בטוחים, כי כל אלה התקיפים, הגדולים, רבי היכולת וההשפעה ישארו בתוך המחנה הציוני, אם כל המחנה יתעורר לחיים חדשים, אם הציונים הלאומיים

בעצמם יהיו למופת בעבודתם, במסירותם ובקרבנותיהם. כל עשירי היהודים יחד לא יבנו את ציון, אבל העם העברי — בנה יבנה.

רוב היהודים העשירים, התקיפים, בעלי ההשפעה רגילים להביט על עצמם כעל נדבנים, כעל בעלי צדקה ורבי חסד, ועל היהודים הצריכים לעזרתם כעל שנוררים, כעל אנשים ממדרגה השלישית או הרביעית (כמובן, שהם חושבים את עצמם לאנשים ממדרגה ראשונה), וככה הם מביטים גם על אנשי הרוח הגדולים ועל גדולי האומה העברית. יש לפעול על לבות ה„גדולים" האלה על־ידי הקריאות: רעב, מגפה, דבר, הריגות, שחיטות, מאות אלף יתומים, רדיפות, ענויים, מכות ורציחות! על־ידי המלים האיומות האלה מתעורר בלבם רגש הרחמנות היהודית (הלא מזרעם של אברהם אבינו הם!). זוהי שפה מובנה ומורגשה להם. אבל דברים ודבורים כמו: ציוניות, לאומיות, תחיה עברית, נצחון האומה, מדינה יהודית, תרבות עברית, צער האומה, גאולת הרוח העברי משעבודו, — כל אלה הדברים נחשבים להם ללהג, לבטלנות, למליצות ריקות, להמצאתם של יהודי המזרח, או למלים מזיקות ומסוכנות שכל יהודי בר־דעת לועג להן.

זר להם, לה„גדולים" האלה, עולמנו האמתי. יש להם השגות גדולות בעולם התעשיה והמסחר ובעניני ממונות, אך כמה דלות וכמה צרות השגותיהם והשקפותיהם בנוגע להפלא היותר גדול של דורנו: לתחיתה והתעוררותה של האומה העברית ולנצחונותיה הכבירים של רוחה.

אולם כיום אין אנו באים בחשבון, ומה גם בחשבונות ישנים, עם שום יהודי כשהוא בא אלינו, כשהוא נכון לעזור לבנין ארצנו, יהיו נימוקו וטעמו מה שיהיו. הבא להתלאם, מדעתו או שלא מדעתו, מסייעים לו. אולם בידי ההסתדרות הציונית העולמית צריכה להיות ההשגחה העליונה על בנין ארצנו לבל יזלזלו ובל יחללו את קדושתו (אמנם ק ד ו ש ת ו !) וגדלו של הרעיון.

יודעים אנו את הערך האמתי, וחלילה לנו להפחיתו, של יסוד ה„מועצה הכלכלית" באמריקה, אבל אל נהיה־נא פזיזים להפריז על המדה ולהגדיל את ערך הדבר, בטרם שאתמחי, בטרם שראינו את פעלו והדרו, את נסיונותיו ונצחונותיו. ערכה של ה„מועצה הכלכלית" תלוי בערכה של כל התנועה הציונית בכללה. דרוש כסף, וכסף רב, אבל עוד יותר — נפשות, לבבות ורוחות גדולים. דרושים אנשים, חלוצים, עברים וגאון לאומי. אין הציוניות יכולה להתגשם בלי כסף, אבל גם תועפות כסף וכל האוצרות שבעולם לא יצילוה ולא יגשמוה בפועל, אם ידכאו את נשמתה, אם יטלו את רוחה ממנה, אם יעמידוה רק על הכסף.

סיר אלפרד מונד, ראש ה„מועצה הכלכלית" בלונדון והכח המעשי והרוחני היותר גדול והיותר נפלא שרכשה לה הציוניות העולמית בזמן האחרון ואחד הבנים האבודים היותר גדולים ששב אלינו תשובה שלמה, השמיע דברים גדולים בנאומו שנשא בארץ־ישראל לפני צאתו משם: „חלילה לנו לשכוח את הצד הרוחני והתרבותי של העבודה הציונית".

הדברים הפשוטים האלה (שלנו העברים ישנים הם, דברים שלא חדלנו להשמיעם יום־יום), כשהם נשמעים כיום, בשעה זו, מפי ראש ה„מועצה הכלכלית" וכביר העליה, יש להם ערך גדול. הוא, סיר אלפרד מונד, הגין גם על כבודו של מנחם אוסישקין מפני המתנפלים עליו. הוא, מונד, קרא לבעלי ההתקפה: „היו זהירים ואל תרפו את ידי הציונים הראשונים אשר כל־כך הקריבו להציוניות!"

אילו השמיע אלפרד מונד את דבריו: „חלילה לנו לשכוח את הצד הרוחני והתרבותי של העבודה הציונית,

---

תַּרְשִׁישׁ

(דרמה בשלש מערכות מאת יצחק קצנלסון. הוצגה בתיאטרון „אוירווינג פליס" ב־25 ליאנואר על־ידי „הבימה העברית" שתחת הנהלת נחמיה לין).

מאת

ג. ח נ ו ך.

— — —ובכן מה אתם רוצים, הלא גם אצלנו כמו ב„עולם הגדול" ממש: סופר ומשורר כותב לו דרמה, מפרסמה בעתון החדשי הספרותי, ובאותו זמן הבימה הדרמתית קונה מאת הסופר את הדרמה החדשה ומציגים אותה בנוכחיותו של הסופר, וזה אף הוא מקבל מחיאות־כפים יחד עם המשחקים (ואפילו אם זה בעל־כרחו, בבחינת „כופין אותו עד שיאמר רוצה אני"...) וכו' וכו'. וההבדל הוא רק בזה, שאצלנו הסופר הזה הוא כמעט הסופר היחידי שכתב איזו דרמה בזמן זה הראויה להצגה, ואותה הבימה היא יחידה, ואף זאת אינה עדיין, ואפילו הצגה זו יחידה היא, אחת לשנה או לשנתים; והקהל עצמו הוא מעין קהל של „בנים יחידים", בני סגולה מובחרים שמדברים ב„לשון־הקודש" ובאים לראות ולשמוע את הפלא הזה: הצגת דרמה בעברית וכו' וכו'. ואם תרצו לחפש, תמצאו בודאי עוד הבדלים רבים, ואולם לא כדאי לעמוד עליהם...

הדרמה היא, כאמור, חדשה, אולם לא באותו המובן שרגילים בו בעולם הגדול: חדשה היא אצלנו רק משום שזה עתה נתפרסמה, אבל לא משום איזה חידוש שיש בה. הפאבילה, אם בכלל יש בדרמה זו איזה דבר כזה, ישנה למדי: משפחת יהודים קטנה שאינה יודעת בבירור לאיזו „מולדת" היא שייכת, אלא שיושבת בזמן המלחמה בפולניה, והבן שנמצא ברוסיה מתנדב לצבא הרוסי ולשם „ציון" דוקא: בכדי לנסות אם יש בכחו להגן על איזו מולדת ובשעה של לפני „נסיגה לאחור" או אחריה—ואין הבדל, כמובן, מי הוא הנסוג—מתחיל „מריות בפוגרום", והנסוגים מתפרצים אמנם לבית היהודי בדרשם „אשכנזי מתעלם, כסף ובת", בעיקר הדבר האחרון, כמובן; אולם על הבית הזה סוככת איזו „יאדוויגה", עלמה פולנית רכה, קלה, טובה ומסורה לאין כמוה (אם הריבות שלנו דואגות להגויים, למה לא תהיינה ריבותיהם הם מסורות לנו?...) ואוהבת היא אהבה עזה את יחזקאל בן־אחי תרשיש, את

אל תרפו את ידי הציונים אשר כל־כך הקריבו להציוניות !" — אילו השמיע דבריו אלה כיום בתוך המחנה הציוני של אמריקה, אחרי ועידת בופאלו, היו מכנים אותו בש"ס בט"ן, בשם רועה רוח וכדומה.

בעלי המעשה שבקרב מחננו, כלומר, אלה שאינם פוסקים להטיף ולהטעים בכל נאומיהם והכרזותיהם, כי העיקר הוא המעשה ורק המעשה, החלו באמת לשכוח ולהשכיח, כי יש איזה ערך גם להצד הרוחני והתרבותי של העבודה הציונית וכי יש איזה ערך גם להציונים הראשונים שהקריבו את כל חייהם למשאת נפשם.

ר. ב.

מוסדות לקְרֶדִיט פְּעוּט בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל

מאת

מרדכי בן הלל הכהן.

ב.

השאיפה למעט בתמיכות, ובמקומן לחנך את הצבור הירושלמי בקבלת הלואות על־מנת להחזירן, — השאיפה, שהיתה פוגשת מכשולים גם מאת „בעלי המצוות" הירושלמים וגם מאת המורשים השונים, שנשלחו מאת הסיוע לארץ־ישראל בתקופות שונות לאחר הכבוש הבריטי, — השאיפה הזאת חודרת אל ההכרה של מוסדות צבור שונים. הנה נקבעו סכומים מאת ועד הצירים ללמד מספר צעירים עבודת הנהלת אוטומובילים, שופרים בלע"ז, — עבודה, שלאחרי הכבוש הבריטי נפוצה בארץ וכובשת לה מקום ומפרנסת את בעליה. במשך ירחים אחדים קבלו המתלמדים תמיכה חדשית. אבל הלא אלה הם כולם אנשים צעירים לימים, שכחם אתם ועתידם לפניהם, ועוד מעט יצאו אל החיים וירויחו את לחמם לא בדוחק ; ולמה איפוא יתחנכו על חשבון הצדקה, ולמה ימסכו טפת־רעל של תמיכה בכוס חייהם הצעירים. וקבלה קופת המלוה עליה לסדר את כל התמיכות להשופרים המתלמדים בצורה של הלואות לזמנים קבועים. אותו הדבר נשנה לאחרי זה עם אלה שהתלמדו להיות מודדי־ארץ, בבקרם את השעורים שסדר לתכלית זו ועד הצירים. גם אלה הלא מתכוננים לחיים שאין בהם בושה וכלימה, כולם יקבלו משרות או עבודה פרטית, ולמה יפטרום מלשלם את הלירות המעטות שקבלו בהלואה בזמן למודיהם. וההכרה בנחיצות הלואות במקום תמיכות חדרה גם אל תלמידי הסימינאריום ואל תלמידי „בצלאל", ואפילו תלמידי סופרי סת"ם, שלא יקבלו את תמיכותיהם החדשיות אלא רק בצורת הלואות. ואם כי הלואות כאלו אינן מובטחות במובן הכספי, אבל גדול ערכן מן הצד החנוכי של הצבור הירושלמי, שעלינו החובה להשתדל לטהרו מן הזוהמה של החלוקה עד כמה שאפשר.

ואף נסו לתת אופי מסחרי לקופות מלוה, והנה רואים כבר אנו תוצאות טובות בעובדה מוכחת, — בהתפתחותה המהירה של חברת „הלואה וחסכון" בירושלים, מוסד עממי על בסיס מסחרי טהור, מבלי כל תערובת של חסד וצדקה. בכוונה תחילה אחדו את קופת המלוה ואת הלואה וחסכון במשרד אחד, תחת הנהלה אחת. כל הימים שקופת־מלוה זו היתה מוסד של צדקה ותמיכה והתנהל ע"י הגבאים שלו לבדו, בכבו, כמובן, האנשים את קופת המלוה על „הלואה וחסכון". במקום שאפשר היה לקבל הלואה בלי רבית ובלי התחייבות של תשלומין ואף דרוש היה להעמיד פנים עגומים ולהרבות בהשתדלות , לא היה צורך מיוחד ללכת

ה„קאפוטה" הזו יחד עם כל ה„פלא" הזה בכלל דמתקריא „יהודי", ומשום כך גם את הזקן וגם את בתו — חברתה וכו' (ואף יהזקאל, אם אמנם אינו „משיב אהבה אל חיקה", אך אוהבה גם הוא מתוך יסורים של הרגשת־האיסור, והרגשת כל תהום המרחק שבינו ובין גויה זו), ומרוב מסירותה של עלמה זו למשפחת תרשיש, היא מקבלת עליה בשעה הטראגית האחרונה להיות ה„בת של היהודי" ומשתדלת „לשמח" את האופיצרים ולעכב בעדם מלהתפרץ לחדר הבת האמתית, עד שבא בינתים אחיה יאניק, צייר פולני צעיר וגוי כשר השונא את היהודים, את ה„שיילוקים" האלה, שנאה גלויה ונהנה מהרגשתו זו. ברם כשם שאין האמנות והקולטורה מעכבות בעדו מלהאמין בזה, שזקנו של יהודי עלול לירות ולהרוג בני־אדם, מפני ש„אצל היהודים הכל אפשר", ולפחוד מפני זקן זה, כך שנאתו זו אינה מעכבת בעדו מלאהוב את „יוסיקה" זו, כלומר, את אסתר בת היהודי (אהבה „קלה" אמנם), ובכדי להציל אותה ובעיקר את אחותו, שהרי סוף־כל־סוף אחות היא, אם כי אינם אוהבים זה את זו ביותר, הוא מפחיד את האופיצרים, שהספיקו כבר לשתות לשכרה כהוגן ו„משתעשעים" בינתים עם אחותו, בצעקתו: „הגרמנים באו", ואלה עוזבים את הבית בהחפזם לברוח, אלא ש„בינתים" הזקן תרשיש ויחזקאל הצעיר יצאו כבר מדעתם מתוך יסוריהם ופחדיהם... ולשם תוספת אפקט בא ברגע האחרון שמחה, הבן ה„מתנדב" ופוגש ביחזקאל הכפות ומספר לאביו המטורף שהם נסוגים לאחור, מפני ש„לא יכלו הלחם, לא יחפצו הלחם", וזה מגמגם: „ידעתי, ראיתים, אל ביתי הם נסוגים" וכו'.

הנה זוהי בערך כל ה„עלילה" שבמחזה זה, וכפי שאנו רואים לא רק הידוש אין בו, כי־אם חסר גם זה שקוראים „כובד", משקל של ערכין דרמתיים, וכנראה, אף המחבר לא התכוון לשבגון זה כלל: וכי מה לו לקצנלסון ולכובד רציני או לעלילות טראגיות? הלא כל סוד כשרונו ויפיו הוא בעיקר בקלות דוקא, בקלות הספציפית שלו, באותה הקלות שהיא המכריעה בכף־החיים של בן־האדם המודרני... ובזה גם ב„תרשיש" נשאר קצנלסון נאמן לעצמו והצליח בעיקר באותם המומנטים הקלים — הליריים והסאטיריים — שבמחזה, כגון: העלאת הזכרונות של יחזקאל בפני „גויה מתפעלת" זו הצמאה כל־כך לדבוריו „מן הלב", האמרות השנונות שלו ושל הזקן במשאו־ומתנו עם יאניק על־דבר שיילוק. ספור המעשה על־דבר הזקן שירה בקוזאק, או פליטת השם „דוסטוייבסקי" בפני האופיצר מפי יחזקאל במומנט הכי טראגי וההערה של פקיד־הצבא השני

למוסד מסחרי. ואולם מכיון ששני המוסדות, קופת־המלוה ו„הלואה וחסכון", נכנסו לרשותה של הנהלה אחת, התמזגו למוסד מאוחד, הנה הולך ונעשה הבירור הטבעי של הלקוחות. ול„הלואה וחסכון" בירושלים נוספו, במשך עשרה חדשים, מיום שנעשה האחוד עם קופת־המלוה, כארבע מאות חברים. כי רבים מן הלקוחות של קופת־המלוה בוחרים לעבור אל סוג חברים ב„הלואה וחסכון", כדי להפטר מטובתם של בשר־ודם ומן הלואות של חסד, אם כי זה עולה לו בעשרות גרושים לשנה. ושני המוסדות לקרדיט פעוט בהתאחדם עוזרים זה לזה בבחינת גומלין.

והאופי המסחרי של מוסדות ממין אלה צריך להתבטא גם בגבית החובות מאת הלקוחות. זהו מן הדברים היותר קשים בשעה שהצבור יודע ומכיר, כי הקופה הנותנת הלואות היא צבורית, של נדיבים, שהביאו את תרומותיהם לשם צדקה שאינה חוזרת להמנדבים. וביחוד בארץ־ישראל, שאפילו עסקני חבת־ציון, הנדיב ויק"א והציוניות חנכו את הישוב לקבל הלואות עולמיות; וביחוד בירושלים, במקום שכל הקופות לגמילות חסדים, הקופות הבלתי־מסחריות, היו תמיד אך מוציאות, והכנסותיהן היו מאת נדיבים חדשים ולא מאת הלווים, שאפילו אם הרחיב ה' את גבולם, לא היו טורחים ביותר לשלם את חובותיהם. בירושלים נהיה המקצוע הזה, גביית החובות, להחלק היותר עיקרי של הכנסות ה„קופה להלואות", כי התקציבים החדשיים שהועד המאוחד מקדיש הולכים ומתמעטים, או שבהתקציבים הללו נכללים גם סכומים כאלה, שרק צורת הלואות להם, כמו עזרה למהגרים, לחיילים משוחררים, לעדת הבוכארים, לתלמידים ומתלמדים ממינים שונים. גביית החובות יכולה להכניס סכומים עוד יותר גדולים, אם ישימו לב כהוגן גם אל גבייתן של החובות הישנים. צריכים לסדר את החובות, שאנשים פרטיים ומוסדות רבים בארץ־ישראל חייבים לקופות צבור שונות, ביחוד מתקופת המלחמה. ועד העזרה האמריקאית, הועד המאוחד, ועד הסיוע, ועד מכולת האניה „וואולקאן", כל הועדים שהתקיימו בזמנם על־יד המשרד ארץ־הישראלי, וכן הועדה של „קרן ההכנה" וגם הועדות השונות לתכלית תקונים סאניטאריים ותקוני בתים שעל־יד ועד הצירים, — כל אלה נתנו ונותנים סכומים רבים וגדולים בהלואה, ואין גובה אותם, ואין דואג להם. והחובות הולכים ומתישנים, הולכים ונשכחים — ונאבדים. הסכומים האלה הם רבי־הכמות, ולוא אף יגבו חלק מהם, ישובו לפרנס את קופות המלוה לתת הלואות חדשות. וערכו החנוכי של מקצוע זה הוא לא־קטן, למען יתרגלו האנשים והמוסדות לדעת, כי הלואות דרכן להפרע ואין שכחה בכספי הצבור.

אבל, לדאבוננו, גבורים אנחנו רק להוציא ולפזר, ואין אנו יודעים את סוד הכנוס והקמוץ. ולוא היו נותנים לפנינו בתוך ה„סקירה" של ועד הצירים גם את המאזן (באלאנס) המספרי, כי אז היה עלינו לחפש בנרות את הסכומים הנכנסים מגביית החובות. וחבל מאד. הרבינו לתת הלואות, והסכומים הללו אינם כמות מבוטלת, ובשובם אל הקופה היו יכולים להביא תועלת.

ג.

כל דבר שיש בו רוח חיים מתפתח מחוץ לתחומי הישוב הישן באופנים יותר קלים ויותר נוחים. ירושלים, ואחריה שלש הערים: חברון, טבריה וצפת, — הצבור המחיה ומהוה את ישובנו היהודי שבארבעת הערים האלה הוא רק נכנע, ובלי חשק מיוחד, אל כל תנאי הכלכלה החדשים ואל המוסדות המודרניים. אנשי הישוב הישן כמו משתאים: כל זה בשל מי ולמה? לשם מה באים כל אלה הועדים והחברים והפקידים והפנקסים עבי־הכרס, בעת שהמה היו רגילים אצל הממונה, הגבאי, שהיה נשען על

שהוא בודאי מחרפו בזה, ועוד כאלה. בכל אופן הם יותר מאשר המומנטים ה„רציניים" שבדרמה.

מהטפוסים שבמחזה היותר מוצלח והמלבב ביותר הוא הזקן תרשיש עצמו. יהודי שנון ופקח זה היודע גם להרגיש הכל באינטנסיביות כזו וגם לכבוש את הרגשותיו ו„להתחזק", הוא יהודי טפוסי מן ה„מין הטוב", שאנו פוגשים בו בדרמות שלנו לא פחות מאשר בחיינו... תחת זאת יחזקאל יצא מטושטש במקצת: משהו שבין „משכיל־העיירה" ובין בחור בית־המדרש, יושב האוהל והרבה מעמדותיו ומצבי־נפשו במומנטים ידועים אינם ברורים די־צרכם. ושמחה, בן דודו, זה שהוטל עליו להיות ה„אידיאליסט" שבמחזה, יצא חלש ואפילו טפשי במקצת ובעיקר, חסר כל תנועה דרמתית והוא כאילו מיותר במחזה. ומה שנוגע לאניק וליאדוויגה, צריך להעיר, שתאורם מזכיר לנו את הגבורים היהודים שבמחזות האנטישמיים הזולים: ה י א — כה טובה, עדינה ומסורה, ו ה ו א — נבל, שפל ומגוחך לפעמים עד כדי שארז'... (והרי זה בבחינת „נקמה בגויים"...).

כמובן, תלויה הדרמה הרבה בהמשחקים ובאופן ההצגה. וזו, מוכרחים אנו להודות, היתה יכולה בודאי להיות הרבה יותר מוצלחה משהיתה... אם כי אי־אפשר לשפוט את ההצגה הזו בכל חומר־הדין וגם לא באותו קנה־המדה הרגיל. צריך לא לשכוח, שכמעט רוב המשתתפים בהצגה זו לא היו משחקים פרופיסיונאליים, כי־אם חובבים־מתנדבים, וזה משפיע תמיד גם על המשחקים האחרים המובהקים המשתתפים אתם; ובכלל צריך לשים לב לכל אותם המכשולים הרבים והשונים שהצגה עברית כרוכה בהם, ובעיקר המקריות שבהרכבת המשחקים.

ומשום כך יצא לנו, שאם, למשל, יאדוויגה (סלאווא אסתרין) היתה כה מלבבת לפעמים במשחקה, בתנועותיה ובכל הבנתה את תפקידה, והבליטה גם כשרון במומנטים ידועים, הנה קולה חלש ואין היא יכולה לשלוט בו כהוגן, ותחת זאת אסתר (מרת רומברג), שיש לה קול כה מצלצל וגמיש, לא השתלמה עדיין בכל הכשרונות הנחוצים למשחקת על הבימה... וכמו־כן התפקיד של יחזקאל הפסיד בודאי הרבה על־ידי זה שמשחקו, אברהם טייטלבוים, אם כי משחק מובהק הוא ובעל כשרון, וכנראה, היה לו גם יחס חם ונאמן למדי לתפקיד הזה — היה עליו להיות גם הריזיסור בהצגה זו, ובהרכבת משחקים כזו, אין זה דבר קל כלל. ומתאר אני לי את מצבו של הריזיסור בשעה שהיה צריך לשבת כפות כמעט בכל זמן המערכה השלישית, ולראות כיצד נלקיב לעיניו מומנטים יפים שבמערכה זו — ולחשות, ולהיות גם הוא במשחקים...

פנקסו הקטן, או גם על זכרונו לבד, והתחומין בין שלו ושל הצבור לא היו כל־כך מסומנים ומוגבלים. ואולם בחוקי הישוב החדש, נושאי החיים הלאומיים החדשים, יודעים ומכירים, כי מה שהיה לא יהיה עוד, וכי לחיי כלכלה חדשים צריכים ונחוצים גם מכשירים וגם מוסדות־צבור חדשים.

בראש ובראשונה הולך הצבור העברי ביפו. ביפו נוסד בזמנו הבאנק הלאומי שלנו, מרכז החברה „אנגלו־פלשתינה"; ביפו נוסדה גם החברה הראשונה ל„הלואה וחסכון".

וביפו התמזגו שני המוסדות לקרדיט פעוט, קופת־מלוה" ו„הלואה לחסכון", ברשותה של הנהלה אחת. ביפו, שאין בה מן הנרגנות הצבורית, המטרידה תמיד את העסקנים הצבוריים בירושלים, התבססה החברה ל„הלואה וחסכון", מבלי אשר תוכל „קופת המלוה" של הסיוע לחתור תחתיה. ל„הלואה וחסכון", ביפו, יותר מאלף חברים, ופעולת המוסד הזה הוא חזיון מציון של עזרה עצמית, חזיון שהוא מחזק את ידינו להוסיף חיל בכחותינו אנו. „ועד הצירים" הכנים בימים הראשונים פקדון לקופת חברה זו סך של חמש מאות לירות. הפקדון הוכנס בלי רבית. ואולם האספה הכללית של „הלואה וחסכון" ביפו החליטה לשלם רבית. חברה בת אלף חברים ושהרויחה מעסקיה יותר מאלף לירות מצריות, אינה זקוקה לתמיכה אפילו מאת ועד הצירים. וביפו התנאים המסחריים לא קלים הם בשביל „הלואה וחסכון". שם עומד וקיים המשרד הראשי של חברת אנגלו־פלשתינה, והלקוחות הבטוחים אינם נפרדים על נקלה מן הקרדיטים ובכלל מהיחוסים שיש להם מקדמת דנא אצל האפ"ק. ביפו מתחרה באופן מוחשי „קופת עם", שגם זאת היא חברה הדדית, עסק של חברים, מוסד קרדיט לבינונים. שני המוסדות האלה, האפ"ק ו„קופת עם", מתחרים עם „הלואה וחסכון" אם לא בנתינת הלואות, הנה בכניסת פקדונות וחסכונות. ובכל זאת המוסד הולך ומתפתח, ואחריתו תשגא בלי ספק. „הלואה וחסכון" ביפו מוצא לו את הקאפיטאלים הנחוצים להיקפו, מוצא לו גם את העסקנים מתוך הצבור, שהמוסד נתחבב עליהם.

גם ביפו וגם בירושלים התאחדו שני המוסדות להלואות, קופת מלוה משל הסיוע ו„הלואה וחסכון". ואולם ביפו נעשה האיחוד רק לשם הקטנת ההוצאות, לבלי תצטרך קופת המלוה להחזיק משרד מיוחד לעצמה. ובירושלים היו הלקוחות של קופת המלוה מעורבים מסוגים שונים, לקוחות רגילים, הלוים ומשלמים, ועליהם נספח המון לקוחות שנוררים, קליינטים של קופת הצדקה; ובאה ההנהלה המאוחדה כדי למלא את עבודת הבירור, לטהר את קופת המלוה ממקבלי הצדקה. אחרת הוא המצב ביפו. עוד מזמן המלחמה מקבלות שם המשפחות העזובות ממפרנסיהן „הלואות" למחיתן, מקבלות הן תמיכות בסכומים הגונים רק בצורת הלואות; מקבלים חיילים משוחררים, לשוטרים היו נותנים משכורת נוספה, מחזיקים מהגרים עד שיסתדרו, — כל אלה המה לקוחות של ועד הסיוע. הרוב הגדול של „הלואות" אלו טובן ובטחונן מונחים בספק גדול. ועסקים כאלה המה אך למעמסה על „הלואה וחסכון", על מוסד המתעסק בהלואות ממש, ואחודם של שני המוסדות אינו עולה יפה, כל זמן שהועד הסיוע מוכרח להתעסק בעניני תמיכה וצדקה.

ואולם עניני „הלואה וחסכון" מתפתחים ביפו באופן רצוי מאד. האגודה היפואית היא הראשונה במעלה בין האגודות האלה בארצנו, והיא מתוה את הדרך ליתר נקודות הישוב ליסד שמה אגודות בדומה לה. החק העיקרי של מוסדות כאלה — התפתחות הדרגית, אטית, אבל

לא רע שחקו גם מר סקולר בתפקיד יאניק וזלצר בתור האופיצר במערכה השלישית (הראשון בסופו, והשני בתחילתו), אולם יותר מכולם הצליח מר סאמוילוף בתפקיד תרשיש הזקן, אם כי לא היה נקי גם הוא מלקויים רבים, שסבתם היחידה היתה, כנראה, אי־ידיעתו כהוגן את השפה, או אי־הרגל בה. והלקוי הזה היה, כמובן, כללי לכולם: מלבד המבטא שאצל האחד (יותר נכון: אצל א ח ת) הוא היה אנגלי ממש, ואצל השני זארגוני וכו', ומלבד חוקי הנגינה שלא נשמרו, היו גם שגיאות גסות בבטוי המלים, וצריך היה לשים יותר לב לדבר הזה, ושלכל הפחות מעל הבימה ידברו עברית נקיה, ויהא שבמבטא האשכנזי, אבל גם המבטא הזה איננו „חפשי" מכל חוקי־לשון.

על „הבימה העברית" בכלל, על ההבדלים שבין זו שבאמריקה ובין זו שבארץ־ישראל, ובעיקר על זכות הקיום ואפשרות הקיום של בימה עברית באמריקה — יש, כמובן, הרבה לדבר, וכדאי שידונו קצת יותר בשאלה זו בעתונות העברית המקומית. אולם עתה אני רוצה רק להעיר בדרך כלל, שאם רק נכון הדבר, שמנהל הבימה הזאת, מר נ. לוין, וגם אחדים מהמשחקים חושבים ושואפים (הייתי אומר „חולמים", אבל באמריקה אינם נוהגים לחלום...), שתכלית הבימה הזאת תהיה בארץ־ישראל — הרי זה משנה את פני כל השאלה. ולוא באמת אפשר היה להמשיך את קיום הבימה הזאת (תהיה איזו שתהיה ותתנהל על־ידי מי שתתנהל, ובלבד שתהיה, ובלבד שתתנהל!) באופן פחות או יותר קבוע ומתמיד, ובינתים להכין איזו קבוצה קטנה קבועה של משחקים עברים ואיזה ריפירטואר קטן של איזו דברים אמנותיים וחשובים באמת (ואם אין מן המקור — מתרגמים; מה לעשות?) ובעיקר גם מעט „מזומנים", ועם כל הרכוש הזה לעבור אחרי כן לארץ־ישראל — מי יעריך את ערך הדבר הזה בשביל ארץ־ישראל ואת הצורך בו שמה! כי סוף־כל־סוף הצורך בבימה העברית כאן היא מלאכותי, או שאיננו כלל, וצריך עוד להתחיל להעירו, אולם שמה, במקום שהצמאון ממש למשהו שבאמנות הוא כה גדול והיכולת היא כה מועטה — סיוע כזה להתפתחות האמנות הדרמתית העברית, מי ישערנו!

והתכלית הזאת: הכנת בימה עברית בשביל ארץ־ישראל ו ל ע ת ־ ע ת ה לזכות גם את קהל העברים בניו־יורק בהצגת חזיונות עברים — היא צריכה לתת לבימה הזאת את זכות הקיום המוסרית וגם החמרית!

התפתחות בלי הרף. אין לך דבר יותר בריא בחברה מעזרה עצמית, והעזרה הזאת אינה אוהבת קפיצות. מחודש לחודש אנו רואים בחיי „הלואה והסכון" שבפיפו התקדמות בכל סעיפי המאזן. מתרבים החברים, מתגדלים סכומי ההלואות וגם הולך וגדול סכום הפקדונות והחסכונות. וצריכים לקוות, כי גם הועד המאוחד האמרי־קאי יכיר את ערכה של עזרה עצמית זו, ויתן חלק מכספיו גם להלואות מסחריות, לעבודה קונסטרוקטיבית. „חובבי ציון" היו הראשונים, שהכירו בערכם של מוסדות „הלואה וחסכון", הלואות מסחריות, ברבית לא־גדולה ובבטוחות נאמנות. עוד לפני הרבה שנים נתן הועד האודיסאי סכום נכבד, חמשים אלף פראנק, על־ידי האפ"ק לצרכי הלואות כאלה לפועלים ולחקלאים זעירים, ועתה תרם מן הסכומים האלה, שהיו שמורים באפ"ק לרשותו, אלף לירות להיות לפקרון בידי האגודות „הלואה וחסכון". חברת יק"א אינה עוסקת מעולם בארץ־ישראל בעניני תמיכות וצדקות, ואולם ידה פתוחה לרוחה להלואות, וחבה יתירה נודעת מאת יק"א למוסדות „הלואה וחסכון". חברת יק"א וחו"צ תומכים במוסדות של עזרה עצמית, ואת פקדונותיהם מסרו ל„הלואה וחסכון" גם כן על יסודות מסחריים: ברבית ידועה ובתשלומין קבועים, להחזירם, החל מן השנה החמישית, במשך שתים־עשרה שנה.

ופה מקום לציין גם את היחס החיובי למוסדות „הלואה וחסכון" מצדה של חברת „אנגלו־פלשתינה". אמנם הרבה מן הפקדונות והחסכונות, הנמצאים עתה בקופות „הלואה וחסכון", היו נכנסים אל האפ"ק; ובכל זאת עינה של האפ"ק טובה על המוסדות הקטנים האלה. האפ"ק רואה בצדק באגודות „הלואה וחסכון" את היורש הבאנקאי של „אגודות משותפות", שהיה מיסד לפנים, ואשר במובן הצבורי לא יכלו להתפתח מפני חוסר אוטו־נומיה שלהן. את האוטונומיה הזו האפ"ק ל א י כ ו ל היה לתת להן; אבל להאגודות „הלואה וחסכון" ישנה האוטונומיה הזו, והנה מתפתחות היטב. והאפ"ק מוסר ל„הלואה וחסכון" בחפץ לב את כל הלקוחות הקטנים, טרדתם מרובה ושכרם מועט, והוא מוותר על הפקדונות והחסכונות הנקבצים בקופות הלואה וחסכון, והוא תומך במוסדות אלה תמיכה חמרית וגם מוסרית. האפ"ק מוסר להם עסקים קטנים משלו, ביחוד במושבות, במקום ש„הלואה וחסכון" הולכים ונעשים כעין סוכנים של האפ"ק. הסוכנות הזו מביאה להמוסד הפעוט המקומי גם רווחים קטנים, גם אמון צבורי, וגם הקופה מתפרנסת מן הסכומים העוברים ושבים.

ירושלים.

„ימים ידַבֵּרוּ"

מאת

ד"ר י ה ו ש ע ט ה ו ן.

העברי העתיק היה רגיל לדבר עם הזמן ועל הזמן כעם בן־גילו ועל בן־גילו. כאילו היה אומר בדבריו של פרומיתיאוס על־פי גיתה: „עתיק הנני כמוך, את תחילתי אינני זוכר כבר ולגוע אין לי התפקיד". היהודי העתיק התחיל את חשבון הזמן משׁשת ימי בראשית, מהרגע הראשון לבריאה, וגמר אותו עם גמר העולם והזמן גם יחד. אם בקשה לה הפאנטאזיה היהודית עדים נאמנים, שיקומו ויעידו לה במשך הזמן, באיזה עתיד בלתי־נודע, לא מצאה אותם בתוך היצורים החיים והמתים, כי־אם בהטבע כולו, כמו שהוא, מימי הבראו ועד סוף כל הדורות. „העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ"... „האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי", או בסגנונו של ישעיהו, שהיה, לפי דברי חז"ל, יותר קרוב אל הארץ ויותר רחוק מן השמים ממשה, „שמעו שמים והאזיני ארץ"... חייו של היהודי הם „כימי השמים על הארץ", לא פחות ולא יותר, והמצוות והאזהרות, שהשמיעו אותו מוריו, לא תבטלנה לעולם, כל עוד שיהיה הטבע קיים, כל עוד שיהיו השמים רקועים על־פני הארץ.

זוהי הנצחיות המפליאה, שהיתה מונחת בנשמתה של אומה נפלאה זו מיום הולדה. מהיכן באה לה הודעות הזאת? מאיזה מקור נבעה לה הרגשה זו? על שאלות כמו אלו אי־אפשר לנו עכשיו לתת שום תשובות נכונות. לכל הפחות מוכרח אני להודות בשם עצמי, שאין לי שום תשובה נכונה על שאלות אלו. הרבה חשבתי על הדבר הזה, הרבה יגעתי למצוא איזו הסברה להחופעה המפליאה הזאת, איזו הסברה שתהיה מתקבלת על הלב — ולא מצאתי. אומה זו נולדה ביחד עם נצחיותה ושוב היא אינה יכולה ואינה רוצה לוותר אפילו על רגע אחד של הנצחיות, אומה זו נקרעה ממקומה ונתפזרה ל„שבעה ימים", היא נקרעה לקרעים קטנים ונחתכה לחתיכות זעירות. והיא כמעט שלא עסקה מימיה בידיעה בקבוץ החתיכות הפזורות ובהתאחות הקרעים, ועם כל זאת לא נתחלשה בנפשה אפילו לרגע אחד האמונה האיתנה והמוּצקה בעתידה ובנצחיותה. למתי היא מחכה? לוא גם ל„אחרית הימים", כמו שרגילים היו לנבאות לה חוזיה. הנצחיות אין לה גבול ואי־אפשר להגביל בתוכה את הזמן ולקבוע בה מראש מועדים קבועים וקצובים. ולא עוד, אלא שגם להחפזון אין בה שליטה. אם היתה בעולם איזו אומה, שאפשר לתת לה את השם־לואי „היסטורית", הרי זו האומה הישראלית, היא חיה כולה בתוך ההיסטוריה, לא רק כלפי העבר, כי־אם גם כלפי העתיד, והיא מרגישה את ההיסטוריה כבת־גילה.

ואומה זו שומעת את קולו של הזמן ומבינה את שיחתו.

והדבר הוא נפלא תכלית הפלא: אומה זו אין לה באמת היסטוריה במובן הרגיל של המלה הזאת. רק עת קצרה בערך, בימי חייה, היתה גם היא נשואה של ההיס־טוריה, אבל רוב ימיה היתה רק נושאה. היא אינה יוצרת זה כמה את ההיסטוריה במעשה, כמו שעושים העמים האחרים אפילו אלה שהם קטנים עד אין קץ ממנה ברוח של יצירה ובכשרון המעשה הממשי. היא רק חיה בתוך ההיסטוריה ובחברתה. לפעמים נראה הדבר, שיחסו של העם הזה אל ההיסטוריה היא כיחסו של הרואה אל המחזה או של השומע אל הזמר: הוא רק משתעשע בו או מתאבל ומצטער עליו. אולם לפעמים

רומה, שהעם הזה הוא אחד מהמנצחים הראשיים על המחזה ועל הזמר, אלא שלא תמיד הוא יוצא על הבימה המוארה ויש שאינם רואים אותו ואינם מרגישים במציאותו. אבל יש שהוא מרים את קולו מאחורי הפרגוד וצועק ומספק, ואז רעדה אוחזת את כל המקהלה והיא מוציאה מגרונה או מתוך הכלי־זמר אשר בידיה מלים וקולות ונגינות בלתי־מובנים אפילו לה לעצמה, ברגעים כאלה ערבוביה שוררת בעולם.

זהו חלקה המעשי של אומה זו בהיסטוריה — החשאי או הקולני, אבל תמיד רק לשעה קטנה, לרגע אחד. ובכל השאר היא רק הנושא של ההיסטוריה. היא רק הסובלת ולא היוצרת. היא רק הנרמסת ולא הרומסת. היא רק הסדן ולא הפטיש. הפטיש מכה והיא מחכה בסבלנות שאין כמוה ומאמינה בעתיד — בעתידה.

ובתוך הצרות שאינן פוסקות היא רק טוענת וגוזרת כיציר־רוחה, איוב, בשעתו: „...ימים ידברו ורב שנים יודיעו חכמה".

והימים מדברים אמנם, חבל רק שהמה מדברים שלא בזמנם. המה מדברים רק לאחר מעשה ולא קודם למעשה, ואפילו לא בשעת מעשה. נמצא, שאין אנחנו מבינים את החיים בשעת שטפם הזורם והסואן, ואנחנו רק כורעים תחת גליהם הנוראים מבלי לדעת ולהבין לאן הם נושאים אותנו. הן זו היא הטראגידיה הנוראה והאכזריה של המין האנושי, שהוא חי קדימה ומכיר אחורנית. עד שהוא מגיע לידי איזו הבנה שהיא, כבר נפסק החוט של העבר והוא נמצא בתוך תנאים ומעשים חדשים, שאינו מבינם כלל ושוב עליו לחכות, עד שידברו הימים הבאים. באופן זה נמצא הוא תמיד או במצב של מעשה בלתי־מובן, או במצב של הבנה בלתי־מעשית.

דורנו אנו נמצא במצב של מעשים בלתי־מובנים. הגלגל הולך ומתהפך לעינינו. רעידה נוראה בבטן האדמה ועל שטח האדמה. במקום בקעות גדלים בן־לילה הרים וגבעות, וההרים מתבקעים לבקעות. הגלים רועשים בלי הרף. לאן המה נושאים אותנו? אין אף איש חי אחד בעולם, שיפתור את החידה האיומה והמעיקה ושיגיד מראש את הדרך ואת המטרה. יש רק מנחשים את העתיד לבוא. הללו מנחשים ואומרים: קץ כל הקצין, והללו מתנבאים וגוזרים: הרי יצירה חדשה, שלא היתה כמוה לעולם. וכולם הולכים אל ההיסטוריה, שתורה להם את הדרך, אבל היא יודעת רק מה שהיה ואינה יודעת מאומה ממה שיהיה. הולכים אל „הימים" ומבקשים מהם ש„ידברו", והמה, כלומר: אותם הימים, שכבר ישנם או שכבר אינם, מדברים על העבר ומבטיחים, שאלה שיבואו, אבל ע ו ד אינם ,ידברו עלינו ועל ימינו אנו. ואז אנחנו לא נהיה כבר בעולם. נמות ולא נדע את הנעשה אתנו.

ממה שהימים שהיו או שהווים מדברים, אפשר ללמוד ולדרוש את ההן ואת הלאו גם יחד.

המה מספרים: כבר היו בעולם מאורעות דומים — רק דומים! יותר אין הם יודעים! — לאלה שבימיכם. כשהתמוטטה רומי, „העיר רבתי עם", „שרתי במדינות", ונפלה עד לבלי קום, נזדעזע כל העולם ישב לתוהו ובוהו. האנושות התחילה או מבראשית ויגעה כמעט אלף שנים, עד שמצאה את דרכה וסללה את מסילתה החדשה. את המשל הזה מורה ההיסטוריה, אבל היא אינה מניחה כלום על הנמשל, אם הוא דומה אל המשל או שונה ממנו. עם כל זה מיציאים הרבה מן החכמים משיחתה זו של ההיס־טוריה, מה שה„ימים מדברים", את המסקנה המעציבה, שהמהפכה, שאנו חיים בה, הריבה גמורה היא ואין לנו לקוות לזמנים טובים מאלה. אדרבה, דורות אחרי דורות יעברו, עד שתבוא האנושות עוד הפעם לאיזה שווי־משקל בטוח. בינתים החרב והרעב יעשו את מלאכתם באמונה ובשלמות ויהרסו ויחריבו עד היסוד הכל, מה שהורישו הדורות שעברו. ויש להמניחים הנחה זו על מה לסמוך, כי על כן הם יכולים בצדק להראות על הרקבון שבתרבותנו, שהפרוץ מרופה בה על העומד. הפרי הנרקב נופל מאליו מן העץ, אף־על־פי שלא נגמר בישולו. אין מקום, איפוא, לתקוה והיאוש גובר.

והאחרים לוקחים מן המוכן משלים אחרים. גם להם „מדברים הימים" ומספרים להם מעשיות שהיו. כמה מהפכות כבר עברו על העולם והוא נשאר על מקומו. רעידה קטנה או גדולה, עמוקה או שטחית, אבל לאחרי איזה זמן הכל נשקט ומהלך החיים רק נשתנה מעט או הרבה, אבל לא נהפך לגמרי. הנה המלחמה שארכה שלשים שנה. הרבה הרסה והרבה החריבה, גם בתוך החוג של קניני הרוח, אבל דור אחד הספיק, כדי להגיע לידי מצב של שווי־משקל. הנה המרידה הצרפתית. הרבה סבל הדור שחי בה, אבל הדור הבא אחריו חי כבר בשקט ובשלוה. אדרבה, התוצאות של המהפכה היו חשובות מאד והאנושות עשתה צעד גדול קדימה הן באשרה החמרי והן בעשרה הרוחני. והנה ההסברה וההבטחה: תוצאותיה של המהפכה שלנו לא תהיינה נופלות מאלו שקדמוה וקרוב לודאי, שתעלינה עליהן. התרבות שלנו אינה כל־כך רקובה, כמו שנראה על־פי הסקירה הראשונה, השטחית, ובודאי שהרקבון עד עצם היסוד לא הגיע ואותו לא אכל. יש בה עוד הרבה יוחי־חיים וכח־חיים ועוד לא הגיע זמנה לגוע.

ובכן, שוב מתעוררת התקוה.

וכך אנו נתונים בין תקוה ויאוש וצעדינו אינם בטוחים.

והעברי העתיק עומד וצועק: „ימים ידברו ורב שנים יודיעו חכמה".

האמת הדבר?

אודה, כי החלק השני של המימרא הזאת נראה לי מוטעה לגמרי, לפחות עד כמה שהנסיון ההיסטורי מגיע עד עכשיו. הרבה ימים כבר עברו ואת החכמה עוד לא הודיעו. והא ראיה, שהחכמה אינה בעולם והאנושות מתנהגת שלא בחכמה.

אלא מאי — ה„ימים ידברו"? אבל המה ידברו אחרי שיעבור הזמן, ואלה, אשר אליהם ידברו, לא יבינו אותם, מפני שיהיו כבר טרודים וטבועים בצרותיהם הם. כמו שאנחנו הננו טרודים וטבועים בצרותינו אנו בלי הבנה ובלי — לפי הרגשתנו הבלתי־אמצעית — מטרה.

אם כן — מה נחמתנו?

קַבָּלַת הַפָּנִים שֶׁל הָעִבְרִים לְג'ֵיימְס רוֹטְשִׁילְד

מאת

א. נ. פרלברג.

דימונסטראציה עברית.

אחת הדימונסטראציות העבריות היותר גדולות, יאפשר הדימונסטראציה העברית היותר גדולה, היתה בשכונה המזרחית של ניו־יורק ביום הרביעי העבר, על־ידי עריכת הנשף העברי, שבה נאם הבארון ג'יימס רוטשילד.

העברים בניו־יורק וכן היהודים הפשוטים של הגיתו הניו־יורקית כבר היו להם הזדמנויות במשך השנים האחרונות לשמוע את הנאומים היותר מצוינים מפי נואמים מפורסמים ובאולמים היותר גדולים שבניו־יורק. יבכל זאת אין ספק, שהעברים וחובבי עברית וכן העתונות היהודית התיחסו אל נאומו העברי של הבארון הצעיר באולם של ה„אדיוקיישונאל אליאנס", אשר בלב הגיתו היהודית, כאל מאורע חשוב בחיינו הלאומיים, כאל אחד מאותות התחיה המדינית של עמנו, שגרמה לגדולינו — לטובים שבהם — לא רק לצאת לפני עמם, אלא גם לבוא אל עמם.

וכל מי ששמע את הבארון נואם ואת המלים שהרגיש אותן ביותר, וכן מי שראה את תנועותיו ורשמי פניו בשעה שהנאומים הטעימו, שהם מכבדים לא את הבארון ולא את העשיר, אלא את העברי, את זה שנעשה לאחד משלנו בשאיפותיו ובדרכיו, — יכול להוכח, שהפצו שהביע — לפי עדותו של יושב־הראש — להתידע עם אחיו שב„איסט־סייד" ולנאום לפניהם בעברית, לא היה בזה משום „קאפריס" או משום התנגדרות של רדיפה אחרי דימוקראטיות, אלא היה בזה צורך נפשי, אחרי שהתמסר לעבוד בעד תחית עמו ויטפתו בכל נפשו ומאודו.

רושם השמועה בדבר נאומו.

עוד בראשית השבוע העבר פרסמו העתונים היהודיים היומיים, שבראיון עם ראובן בריינין קבל הבארון ג'יימס רוטשילד את הצעתו של הראשון, לשאת נאום בעברית בנשף עברי שיערך לכבודו, ושהבארון הביע את חפצו, שהנשף יערך דוקא בשכונה המזרחית, „בתוך עמו" שבגיתו הניו־יורקית *.

* התנאי הזה שהתנה הבארון גרם קושי גדול בעריכת הנשף. ראובן בריינין בא בדברים עם מנהלי האולמים הגדולים והתיאטראות שבמזרח־העיר, כיון שידע מראש, שאפשר למלא בקהל רב את האולם היותר גדול. אולם, לצערו, לא יכול להשיג אף אחד מהם לאותו ערב, שרוטשילד יכול להקדיש לנאומו — כידוע, נסע רוטשילד לועידה הציונית בקנדה ותיכף אחרי בואו לניו־יורק היה עסוק במועצות ציוניות יום־יום — וכן הוכרח בריינין להסכים לערוך את הנשף באולם של ה„אדיוקיישונאל אליאנס", שלא הכיל אפילו את החלק העשירים ממספר האנשים שהתפרצו להכנס.

הידיעה הזאת עוררה תיכף תסיסה בקרב הצבור היהודי הניו־יורקי בלי הבדל מפלגה ומעמד. מכל קצוות העיר נהרו המונים בכל יום אל המקומות האחדים ששם היה להשיג כרטיסים (הכרטיסים נתחלקו חנם). וההמונים הרבים שלא היו מאושרים לקבל כרטים מלאו, ביום שנערך הנשף, את הרחובות המובילים אל האולם וקבלו את פני הבארון, שהספיק כבר להתחבב עליהם מפני עבריותו, בכניסתו ובצאתו באובאציות סוערות ובקריאות של התלהבות שהרעישו את כל השכונה מסביב.

הנשף.

בשעה השמינית וחצי הופיעו על הבימה שבאולם „אדיוקיישונאל אליאנס" ראובן בריינין וג'יימס רוטשילד. הקהל הרב שהיה מלא מפה לפה וכן האורחים המוזמנים שישבו על הבימה קמו ופגשו אותם באובאציה סוערת וממושכת.

בריינין פתח תיכף את הנשף בנאום קצר. הוא פתח בברכה כלפי הבארון ואמר: „בשם אמריקה העברית אנו באים עכשיו לקדם את פניך בברכה, אורחנו העברי היקר". בפנותו אחר־כך אל הקהל אמר בין יתר דבריו:

„אנחנו בקשנו את האולם היותר גדול. ידענו, כי לשמוע את דברי הבארון על „התרבות העברית" יבואו מכל המפלגות. אולם רוטשילד אמר לי, שאביא אותו דוקא אל השכונה היהודית והיינו מוכרחים להסתפק באולם זה.

„אנחנו העברים יודעים את ערכו של אורחנו הגדול הזה. אם אביו הגדול הקדיש את חייו לתחית הארץ, הנה בנו הניח את אבן־הפנה למדינה היהודית. דבר ידוע הוא לכל מנהלי הציוניות, כי אלמלא עבודתו של ג'יימס רוט־שילד לא היתה באה ההכרזה הבאלפורית".

בהשוותו את ג'יימס רוטשילד לבני עשירים אחרים אמר:

„עשירי ישראל אחרים, אם גם שהם עצמם מנדבים למוסדות הצדקה ולוקחים חלק במדה ידועה בעניני הצבור היהודי, הנה בניהם מפסיקים את שלשלת הזהב. אולם ג'יימס רוטשילד הוא גולת הכותרת של המשפחה הרוט־שילדית. הוא יודע, כי אין תחית הארץ של עמנו בלי תחית התרבות העברית".

בריינין גמר את נאומו בדברים האלה:

„הבארון ג'יימס רוטשילד הוא הראשון ממשפחתו שבא אל העם, ובטוחים אנו, כי אחרי שבא אלינו הוא ישאר אתנו.

„כל הלבבות של העברים באמריקה מאוחדים עכשיו עם לבותינו. כולם היו חפצים לשמוע את דבריו של אורחנו היקר. כי כולם יודעים, אם הרוטשילדים מדברים, באים אחריהם המעשים. הנני מברך את אורחנו הגדול בשם כל העברים באמריקה". (מחיאות כפים סוערות).

בריינין הציג את החזן הידוע יוסף רוזנבלאט וזה שר „ברוך הבא בשם ה'" ועוד פסוקים מתאימים.

המקהלה של בית־הספר הלאומי בהנהלתו של ז. פרלברג שרה בהצטיינות שירים עבריים אחרים.

הנואם הבא היה המטיף הלאומי צבי מאסליאנסקי.

הוא דבר בחום והתלהבות ובהזכירו את שליחותו של הבארון לאמריקה הביע את ברכתו, כי „יצליח בדרכו ויעזור לשוב את אומתו אל ארצו”.

הוא עבר אחר־כך אל פעולות אביו „הנדיב הידוע” והביע את דעתו, כי לא רק שהבן הולך בדרכיו, אלא במעלה אחת מצא לו מקום להתגדר בה. כי לאביו היו חובבי ציון בשעתם רגילים לשלוח את שליחיהם והיא, הבארון הצעיר, בא אל העם ו„נדרש ללא שאלוהו”.

מאסליאנסקי גמר את דבריו בבקשה אל האורח, כי בשובו לביתו יביע תודה לאביו הזקן „המושיע הגדול לעמנו וארצנו”.

יושב־הראש קרא אחר־כך את מר ישראל מ״ז לברך את האורח בשם הועד שעזר (ליושב־הראש) בעריכת הנשף. הוא אמר:

„באתי לאמר שלום לא לרוטשילד הבארון, לא רוטשילד האוחז בידו גורל העמים, אלא לרוטשילד — א ח י נ ו ה ע ב ר י (אותות הכבמה של האורח). רוטשילד זה יצא לאחיו וירא בסבלותם, ואני מקוה, כי עוד יראה בנחמתם של אחיו. בוא יבוא היום והוא יראה את עם ישראל שב לארצו הודות לעזרתם הגדולה של הרוטשילדים.

„אשריך, ישראל, שזכית לגדל בנים נאמנים כמו הבארון אדמונד רוטשילד ובני ג׳יימס, שהם אנשי רוח ומעשה.

„אשריך, אורחנו היקר, כי נתן לך ה׳ אומץ הרוח להלחם בעד עמך וארצך.

אשריך, שזכית להיות בנו של מחמד העם „הנדיב הידוע”, אשר אצל מרוחו עליך להיות לתפארת לעמך.

„תשרה עליך הברכה של כל עמנו”.

יושב־הראש מלא אחרי הנואם:

„אורחנו הגדול הראה ב מ ע ש ה, כי הוא אחד מהבנים הנאמנים לעמנו. בהיותו נתין צרפתי הלך ללחום בצבא הבריטי בעד כבוש ארצנו”.

בפנותו אחר־כך אל רוטשילד, הדגיש עוד פעם את הרעיון שהביע הנואם הקודם:

„לא בתור עשיר ובארון אנו מכבדים אותך, אבל אנו מכבדים ומוקירים אותך בתור עברי ועל שבעצמך באת אלינו”.

בריינין הודיע אחר־כך בשם מר א. שמרלר, כי הועד שערך את הנשף החליט להקדיש פרס לזכרון הנשף הזה להוצאת אחד הספרים המדעיים, שיהיו נחוצים להאוניבר־סיטה העברית. ההודעה נתקבלה ברצון על־ידי הקהל.

יושב־הראש הציג אחר־כך את הרב מאיר ברלין, שנאם בשם הסתדרות ה„מזרחי”, „בית־המדרש למורים” מיסודו של ה„מזרחי” ובשם „העברי”.

אחרי שהזכיר הנואם אגדה יפה על־דבר הגאולה בקשר עם זה ששמו העברי של האורח הוא י ע ק ב ב נ ב נ י מ י ן, — פנה אליו וקרא: „לא יעקב יקרא שמך, כי־אם ישראל, כי שרית עם שרים ומלכים, בנוגע לגורל ארצנו, ותוכל”.

הדברים האלה עוררו התלהבות עצומה בקרב הקהל והתפרץ רעש של מחיאות כפים.

נאומו של רוטשילד.

לאחרונה הציג יושב־הראש את האורח הנכבד. כל הקהל קם ופגש אותו שוב באיבאציה נלהבת ונלבבת ובשירת „התקוה”.

רוטשילד היה נרגש תחילה מתוך קבלת הפנים התמימה. אחרי רגעים אחדים קרא בשקט, אולם בהטעמה מתוך הכתב את הנאום הבא על ערך התרבות העברית לתחית עמנו השלמה:

„רבותי!

„בחיי העמים הארץ והשפה הנה בלי־ספק קשורים יחד, עד שאי־אפשר לאמר מה קודם — הארץ או השפה. וכך ראינו באמת עמים קטנים שכבר מתו, שכבר אבדו את ארצם, שבו לתחיה רק יען כי נשארה לרב שפתם חיה בפיהם.

„חברי, עוד זוכרים אתם את מלחמת השפות באוסט־ריה עם פוזנאנים וראינו לעינינו את החרב שכבשה את הארצות האלה—החרב הזאת נשברה במלחמתה נגד השפות.

„השפה היא המבצר האחרון נגד הכליה של העם. והמבצר הזה ל נ ו היה במשך כל הגלות ספר־הספרים — התנ״ך. וזה היה לא רק בשביל קדושתו, כי־אם גם בשביל שפתו, בשביל שכתוב הוא בעברית.

„זוכרים אתם את כל איש המחלוקת כאשר משה מנדלסון תרגם את התנ״ך לגרמנית, זה היה יען איזה פחד נסתר היה בלב הרבנים פן ואולי ילמד העם את התנ״ך בגרמנית ולא בעברית ואז יראו שהשפה העברית תשתכח מישראל, ולא היה פחד שוא הפחד הזה.

„האור המקורי של ישראל, שהאיר את העולם במשך אלפים שנה, כמעט שהיה נכבה יחד עם השפה העברית לוא לא באה ברוסיה תקופת המשכילים, תקופת חבת ציון, ואחריה התקופה הגדולה של הציוניות ועמה תחית השפה העברית.

„התחיה העברית איננה עוד על פסגתה, אך רואים אנחנו כבר במשך שלשים שנה גם בספרותנו דור של סופרים ומשוררים, אשר מקומם בין המשוררים היותר גדולים של הספרות העולמית. עם ישראל, אשר קוראים אותו בבוז „עם המסחר”, בשובו אל שפתו העברית שב גם אל שלשלת הנביאים.

„רבותי! כאשר הייתי ילד לא למדתי את שפתנו כמו שהיה צריך, ובכל זאת לבי היה תמיד נמשך לשפת אבותינו. וזוכר אני, כאשר הייתי בר־מצוה שלח לי האדון גראזובסקי מארץ־ישראל את הספר הראשון של דקדוק עברית בעברית. האדון הזה, שהיה המורה הראשון במושבות, אבי עברית בעברית, הוא עכשיו מחותן להנשיא שמואל.

„נער הייתי גם זקנתי.

„הבנתי תמיד את הקשר בין עבודת עמי ובין שפתנו, אבל נמשכתי יותר לחשפה כאשר הייתי בפעם הראשונה בארץ־ישראל בימי המלחמה. מצאתי את השפה העברית שפה חיה בפי תושבי ארצנו, מצאתי שפה עשירה ונעימה בפי הצעירים והצעירות. שמעתי את הצלצול העברי היפה בפי ילדי המושבות. שמעתי פקודות עבריות בהגדוד העברי. אז, רבותי, נשרשה בי אמונה חזקה אל עם ישראל בארץ־ישראל עם שפת ישראל.

„רבותי! בהמון גדול באתם הערב אל נשף עברי. זה הוא אות, כי יקרה לכם התרבות העברית, ואני מודה לכם מעומק לבי, שבאתם לאספה כל־כך נעימה לי".

ההרצאה נפסקה פעמים רבות על־ידי מחיאות כפים, ובגמרו התפרצה שוב התלהבות הקהל במשך רגעים רבים.

החזן רוזנבלאט שר אחר־כך „שומר י ש ר א ל".

מצב־הרוח של הנאספים היה מרומם והיה ניכר, שהם מוכנים לבלות עוד שעה רבה עם אורחם־חביבם וקשה להם להפרד מהנשף העברי היוצא מן הכלל הזה, אולם יושב־הראש הודיע, כי הבארון עוד צריך להשתתף, אחרי עזבו את האולם, במועצה ציונית חשובה.

בברכת „צאתך לשלום" אל האורח בשם הקהל ובשירת „התקוה" נסגר הנשף, שרשמו לא ימחה מזכרון הנוכחים זמן רב.

הַוְעִידָה הַצִּיּוֹנִית בְּקַנָדָה

ביום הראשון, 30 לינואר, נפתחה במונטריאול, מתוך מצב רוח מרומם של הצירים והאורחים, הועידה השנתית השבע־עשרה של ציוני קנדה.

כל היום הראשון הוקדש לברכות ונאומים, שבהם הוטעמה האחריות הגדולה המוטלת עכשיו על העסקנים הציוניים ביחס אל השעה ההיסטורית של עמנו, שעת ההזדמנות להניח יסוד לבנין ביתנו הלאומי.

הנואמים הראשיים היו האורחים — ד"ר שמריהו לוין, הבארון ג'יימס רוטשילד והשופט יוליאן מאק. רוטשילד הדגיש, כי שאלת בנין ארץ־ישראל אינה רק שאלת הציונים, אלא שאלת כל היהודים. הוא מסר, שבהיותו בניו־יורק עלה בידו לארגן ועד של יהודים עשירים שתפקידו יהיה לעזור לבנין ארץ־ישראל, וכמו־כן הודיע, כי תיכף לבואו אל מונ־טריאול (הוא בא לשם ביום פתיחת הועידה) הצליח לארגן ועד כעין זה מקרב היהודים העשירים המקומיים תחת הנהלתו של סיר מורטימר דייווים.

רוטשילד מסר גם כן את האפיזודה המעניינת הבאה: בבואו לניו־יורק שאלו אותו סופרי העתונים היהודיים, אם הוא ציוני אמריקאי או ציוני אירופאי, ועל זה ענה להם, כי הוא צ י ו נ י א ר ץ ־ י ש ר א ל י, וכי בכלל אין להבדיל בין הציונים הנאמנים בני ארצות שונות.

השופט מאק הראה על הצורך באחדות גם בפעולות ארץ־הישראליות וגם בפעולותיה של ההסתדרות הציונית העולמית; יחד עם זה בירר את השקפת ההנהלה של הציונים האמריקאיים, כי יהודי כל ארץ וארץ ישתמשו באופני עבודה שונים בהתאמה אל התנאים והסביבה של חייהם. „אנו צריכים לא ח ד ו ת — הטעים מאק — שאינה מרכזת, אלא להפך, הנותנת מקום לתנאי עבודה מיוחדים".

ד"ר שמריהו לוין נפגש באובאציה סוערת ונאומו המצוין נפסק פעמים רבות על־ידי מחיאות כפים.

נתקבלו טלגרמות של ברכה מאת: הרברט שמואל, וויצ־מאן, אוסישקין, בראנדייס, יוליוס סימון, לוין־אפשטיין ומהרבה הסתדרויות ציוניות.

טלגרמות של ברכה נשלחו מהועידה אל הממשלות של קנדה ואנגליה, לנציב הרברט שמואל ולועד הפועל הציוני המצומצם בלונדון.

בערב נערך לכבודו של רוטשילד קבלת פנים פומבית.

— אחת השאלות החשובות שהעסיקה את הצירים תיכף עם פתיחת הישיבות המעשיות של הועידה, ביום השני, היתה שאלת קרן היסוד. אחרי מו"מ בנידון זה באחד הועדים נקראה בישיבה השניה של היום השני ריזולוציה, שציוני קנדה יקדישו את מרצם במדה היותר מרובה להתפתחותה של „קרן היסוד". הריזולוציה נתקבלה על־ידי הצירים בלי כל ויכוחים ובהתלהבות בלתי־רגילה. הריזולוציה מחייבת את ציוני קנדה להספיק ל„קרן היסוד" מיליון דולארים בכל שנה במשך חמש השנים הבאות.

תיכף אחרי התקבלותה של הריזולוציה נשא הד"ר שמריה לוין נאום נלהב, שבו הביע את תודתה של ההסתדרות הציונית העולמית ושל הנהלת קרן היסוד. הוא העיר בין יתר דבריו, כי ציוני קנדה ישמשו מופת ליהודי אמריקה. בהזכירו את פעולותיו המצויינות של סיר אלפרד מונד הודיע, כי מונד וויצמאן יבקרו בקרוב את קנדה ועיקר מטרתם יהיה — התפתחותה של קרן היסוד.

אחרי נאומו של לוין הבריז יושב־הראש, מר ליאון כהן, על תרומות לטובת קרן היסוד ונקבץ סכום של 150 אלף דולא־רים, בזה נכלל סכום של 50 אלף דולארים שהתחייבה „הדסה".

בישיבה האחרונה קבלה הועידה את החוקה (קונסטיטו־ציה) החדשה של הסתדרות ציוני קנדה. נתקבלה גם כן החלטה של ריקומנדאציה לועד הפועל לתת את תמיכתו המוסרית אל ה„חברה לספנות בין קנדה וארץ־ישראל".

מתוך הדין־וחשבון, שנקרא בועידה, הוברר, כי הכנסות ההסתדרות הציונית בקנדה עלו בשנה האחרונה על ההכנסות השנתיות הקודמות. נקבץ סכום של 457,971 דולארים. מהם: 3,900 דולארים לשקלים, 199 אלפים דולארים לקרן הגאולה, 20 אלפים דולארים לקרן הקיימת, 6,128 דולארים למניות של אוצר ההתישבות, 161 אלף דולארים לעבודות ארץ־ישראליות, 6,563 דולארים להחזקת ההסתדרות הציונית ו־3,500 דולארים לטובת הקבוצה המדיצינית של „הדסה".

לחברי הועד הפועל החדש נבחרו אלה: סיר מורטימר דייווים — נשיא נכבד, ליאון כהן — סגן נשיא נכבד, א. י. פרידמאן — נשיא, לואיס פיטש — סגן נשיא, א. לוין — גזבר.

הועידה נסגרה אחרי נאום מצוין שנשא ד"ר שמריהו לוין.

הַתְּנוּעָה הָעִבְרִית בְּדַנְצִיג

בדאנציג, שהשפה האשכנזית שולטת בה שלטון בלתי־מוגבל בכל שדרות הצבור היהודי, התחילה בעת האחרונה תנועה עברית גדולה, היכולה לשמש מופת להרבה מערי פולניה וליטה.

עם ביא הצעירים, פליטי החרב, והמהגרים ממזרח אירופה, התחיל מפכה זרם חדש של חיים לאומיים בקרב הקהל היהודי בדאנציג ותסיסה עמוקה ניכרת בהלך רוחו ומחשבותיו. ולמרות מה שנוהגים פה עוד להתיחס במשפטים קדומים אל ה„אסט יודען" ולהביט עליהם מגבוה,

הנה השפעתם של אלה האחרונים הולכת וגדלה מיום ליום. לאט־לאט מתקרבים הם ויהודי אשכנז אל אחיהם בני מזרח־אירופה הנענים ומתחילים להכיר את שאיפותיהם של אלה.

לפני שבועות אחדים נערכה אספה כללית של הפדראציה הציונית בדאנציג. כל הנאספים דברו אשכנזית. פתאום נשמעה שוחה עברית בין הצעירים, שעוררה את תשומת־לבם של כל הנאספים. לשמע ה„חידוש" הזה נתקבצו כל המבינים עברית, ובאותו מעמד בחרו בועדה, שתעריך אספה כללית בשביל ליסד קבוצת דוברי עברית. אחרי ימים מועטים נקראה אספה כללית בבית־העם, שבה השתתפו כמאה איש. נאומים דברו עברית. ובערב היא נוסדה לא „קבוצה". כי־אם אגודת „עבריה".

תפקיד ה„עבריה" הוא: תחית השפה והתרבות העברית והפצתה. לתכלית זו היא עורכת לפעמים תכופות הרצאות ושיחות־חברים בעברית, מיסדת בית־עקד ובית־מקרא עברי, עורכת נשפי־זמרה וגם מחזות בעברית. מלבד זה עד ה„עברית" לעשות נפשית ללמוד העברית בחוגי הציונים.

כך החלה ה„עבריה" את עבודתה לא בקולי־קולות, אך בשקידה יתירה. פעמים בשבוע עורכת היא שיחות־חברים ופעמים בחודש נשמעות בה הרצאות על נושאים שונים. נערכה גם ספריה קטנה שבה אפשר למצוא ספרים ועתונים עבריים היוצאים בארץ ובחוץ־לארץ.

במוצאי־שבת חנוכה נערך נשף עברי שכמוהו עוד לא ראתה דאנציג לוּפיו. ועד ה„עבריה" בעצמו לא ידע, שכחות השובים בלי־כך עומדים לשרתו. ולכתחילה אמר שגם נשף החנוכה יהיה ערוך רק בעד החברים לבד. השמועה נפוצה בעיר, כי נשף חנוכה עברי יהיה והתעניינות בחוג הציונים וביחוד בין הצעירים היתה רבה. ובשהגיעה שעת פתיחת הנשף כבר היה האולם מלא אדם עד אפס מקום.

אחרי הדלקת נרות החנוכה עדידי החזן מר מאי נשא מזכיר ה„עבריה", מר גלבום, נאום חגיגי על ערך חג החשמונאים. וושבהראש, מר פיטקובסקי, הקריא שני ספורים של שלום־עליכם. נאומים עשירי התוכן נשאו עוד מר זווף ומרת ראפופורט.

בכלל עשה הנשף העברי הראשון בדאנציג רושם עז על כל הנאספים. ועד ה„עבריה" נגש עתה ליצור בימה עברית.

יש פה גם שעורי־ערב עבריים שנערכו מטעם ההסתדרות הציונית. אבל הלמוד בשעורים האלה דומה לשיטת החדר הישן. המורה מלמד לאחד־אחד או לאחדים ביחד ומתרגם להם את העברית לאשכנזית. ומפי הנכוין אני יודעים, שהלמוד בקבוצות ועל־פי השיטה הטבעית הצליחה הרבה יותר. אך זהו טעות שהמורה יכול לתקן...

יש פה גן־ילדים עברי. ותיתי לה למרות אלבוים, שזה רק חודש ימים שהיא מטפלת בפעוטים שלנו, וכבר זאת הם כבר מפטפטים ושרים בעברית. כה הולכת השפה העברית וכובשת לה דרך בין יתר השפות המתהלכות בעיר.

א. ל. נורא־ריה.

מִכְתָּב אֶל הַמַּעֲרֶכֶת

עורך נכבד!

משתומם אני על הטעויות שנפלו בבשורת הספרים החדשים של „התורן" בנוגע לספרו של אחי .Die Hochzeit des Todes

ראשית כל רוצה אני להעיר בזה, כי שמו של אחי הוא לא אריאל בניסון, כי־אם אריאל בנציון.

שנית, אחי הוא הכותב והמתרגם כאחת. כלומר, הוא כתב את המקור בעברית וקרא לו בשם „הילולא" והוא בעצמו גם כן תרגם את המקור לגרמנית וקרא לו .Die Hochzeit des Todes (הדברים אלה יכולים להבין מהקדמה של ריכארד בר הופמאן). מפני סבות טכניות נדפס תרגומו לפני המקור. אפשר שבקרוב יודפס המקור בארץ־ישראל.

או לזאת מבקש אני את אדוני, כי יואילנא להביא בגליון הבא את התקונים שהבאתי כאן. והדברים אלה אינם סובלים החוי.

בכבוד, יעקב ח. רווין.

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

באמריקה.

כל העתונים היהודיים בניו־יורק ו„ועד החלוקה המאוחד" קבלו ביום 27 ליאנואר העבר את הטלגראמה של בקשה הבאה, שנשלחה מאת קבוצת יהודים אמריקאיים בפאריז:

„קרובינו מאוקראינה נמצאים לעת־עתה ברומיניה, על־פי רשיון מיוחד שקבלו מאת הממשלה הרומינית. הממשלה נתנה להם תעודות מסע מיוחדות, הניתנות לפליטי ארצות אחרות, ובהן רשום, כי הפליטים באים מאוקראינה וכי יש להם רשות להיות ברומיניה רק 15 ימים. הרבה מפליטי אוקראינה יש ברשותי אגוּדת והודעות מאושרות (אפידייויטס) מקרוביהם באמריקה שהם קוראים אותם לבוא אליהם. אולם הציר האמריקאי בבוקארעשט משתמט לאשר את תעודותיהם, מפני שרשום בהן, כי הפליטים באים מאוקראינה. המצב הוא נורא ורציני מאד. אלפי פליטים נאסרו. כל יתר הפליטים עומדים להאסר כבר רגע בתחנות לשבויים. אפשר גם כן, שובריהום לשוב לאוקראינה, למקום שצפויות להם פורעניות חדשות ואפשר גם המות.

„השתמשו בכל כח השפעה שיש לכם וקבלו את הבטחות המחלקה המדינית (בוואשינגטון), שיתן רשיון לציר האמריקאי בבוקארעשט לאשר את תעודות המסע של פליטי אוקראינה".

תרת הבקשה חתומים יהודי ערים שונות באמריקה, שנסעו לאירופה על אחריותם הם, לעזור להעברת קרוביהם או בתור שליחי „אגודות בני הערים" השונות.

העסקנים היהודים בניו־יורק, — ביניהם: באיכח ועד החלוקה, הועד היהודי האמריקאי, הכנסת אורחים, הקונגרס היהודי וכן של הפדראציות של יהודי רומיניה ואוקראינה, — באו תיכף בקשר טלגראמות ומכתבים עם העסקנים היהודים בוואשינגטון וגם באופן ישר — עם פקידי המחלקה המדינית, וכן נבחר ועד על־ידי הפדראציה של יהודי רומיניה להתראות

עם הציר הרומני בוואשינגטון. בכלל נעשו צעדים חשובים בנידון זה במשך כל השבוע העבר. אולם התוצאות אינן לעת־עתה משביעות רצון. בשעה שעתוננו נמסר לדפוס נתפרסמו הפרטים האלה: המחלקה המדינית מחזקת בדעתה, כי הפליטים צריכים קודם כל לקבל את תעודות־המסע מהצירות האוקראינות בבוקארעשט. כל תעודת־מסע צריכה להיות מוצעת לפני הציר האמריקאי בעיר זו (בוקארעשט) והציר מחויב לשאול בוואשינגטון בנוגע לכל תעודה. בכל אופן יעברו לפחות כשלשה חדשים עד שהפליטים יקבלו את האישור על תעודותיהם, ואין ספק שרב יהיה מספרם של אלה שיקבלו תשובה שלילית. המחלקה המדינית משיבה בהחלט את הבקשה לשלוח הוראות לציר האמריקאי בבוקארעשט, כי הוא בעצמו יאשר את התעודות.

— לכבודו של שיף. ביום השלישי העבר נתקבלה פה־אחד החלטה ב„ועד של זקני העיר" („בוארד אָוו אָלדרמן") להחליף את השם של רחוב „דילינסי" בנויורק, (מרחוב באוורי עד רחוב קלינטון), בשם „שיפ'ס פארקוויי" לזכר שמו של הנדבן המנוח יעקב שיף.

* * *

בחוץ־לארץ.

הלמוד העברי ברוסיה הסוביטית.

לפי ידיעה מווארשה, על־פי העתונים שנתקבלו לשם מרוסיה הסוביטית, הרים בועידת הבולשביקים שהיתה בווי־טבסק לפני ברוסיה הסוביטית את כל ה„חדרים" של היהודים.

הידיעה הזאת סותרת במדה ידועה את הידיעות שנתקבלו בעת האחרונה ממקורות שונים בדבר יחס הקומיסאריאט הסוי־ביטי להשכלה אל הלמוד העברי.

לפי הידיעות האלה המצב הוא כך:

לפרות ההתרשות והאינטריגות של הקומוניסטים היהודים המכונים על „המחלקה היהודית" שבקומיסאריאט להשכלה, עלה סוף־סוף, אחרי השתדלות מרובה, ביד העסקנים העברים לקבל „הנחה" זו, כי שאלת העברית בבית־הספר תעלה על סדר היום של ישיבה מוועדת של כל חברי הקומיסאריאט להשכלה, וכי בישיבה זו יציעו את טענותיהם גם הקומוניסטים היהודים, ראשי „המחלקה היהודית", וגם העברים.

בתור תוצאות הויכוחים בישיבה הזאת נתקבלו אחר־כך ההחלטות האלה:

1) השפה העברית אינה שפת הדבור של ההמונים היהודים ולכן אינה נחשבת לשפת המיעוטים הלאומיים. במובן הפדגוגי היא נחשבת בגבולי רוסיה הסוביטית לשפה זרה.

2) במקרים שהוראה בשפה העברית נפסקת תיכף בבתי־הספר של המדרגה הראשונה(!), צריכות המועצות של בתי־הספר להביע את דעתן בדבר בחירת שפת־הוראה אחרת מתוך אותן השפות המיוחדות עירוני המשפחה.

3) לבתי־הספר ממדרגה השניה(?) שהתחילו בהם כבר את למוד המקצועות בשפה העברית תנתן היכולת לתלמידים לגמור את הזק למודם בשפה הזאת.

4) סגירת בתי־הספר שבהם השפה העברית היא שפת ההוראה — בחזקה ובן ההחרמות ומעשי־החמס, כפי שהיה נהוג עד כה, צריכות להבטל.

הבולשביקים היהודים בעלי „המחלקה היהודית" התנגדו בכל תוקף להחלטות אלה ופרסמו רזולוציה של מחאה. לפי דעתם, השפה העברית אינה רק שפה זרה, אלא שפה של קלריקא־לים ו„מתנגדי הריבולוציה".

לפי כל זה שהבאנו, אפשר להיות אחת משתי אלה: או שגזירת הסגר מתיחסת רק ל„חדרים" ולא לבתי־הספר העברים מן הסוג שנזכר בסעיף השני, או שה„מוצקים נצחו" — הבול־שביקים העברים הקנאים הועילו בהחלטתם לבטל את החלטת הקומיסאריאט הקודמת.

* * *

באנגליה.

העתון „איווינג סטאנדארד" הלונדוני פרסם ידיעה בשבוע העבר, כי הרברט שמואל הזמין את לויד ג׳יאורג לבוא לארץ־ישראל בתור אורחו והאחרון הסכים להזמנה. הוא יסע לארץ־ישראל באביב הבא.

העתון הנזכר ודיע בתור ברכסבא בהאינפורמאציות שלו.

* * *

בצרפת.

— בפאריז הותה מועצה תשובה לדברי ההנהלה של יק"א. השתתפו גם החברים מאשכנז. אלה האחרונים לא לקחו חלק בישיבות ההנהלה משנת 1914 עד הפעם הזאת. הוחלט להתחיל שוב בפעולות ישוביות במדה רחבה.

„הסכנה היהודית". בפאריז יצא בתרגום צרפתי הספר האנטישמי הידוע „הסכנה היהודית", מעשי ידי הזייפן ניילוס. התרגום הצרפתי נערך בידי אנטישמי צרפתי ידוע — רוז׳יין ווייל פראנס.

* * *

בגרמניה.

— מפלגה לאומית חדשה. בחוגים יהודיים בערי השפעה התעוררה תנועה, לוסד מפלגה יהודית־לאומית, שעיקר מטרתה יהיה: מלחמה נגד האנטישמיות.

כידוע, משפכת המפלגה של האזרחים הגרמנים בני דת משה („צענטראל פאראיין פון שטאַאטס בירגער אידישן גלויבן") במלחמה נגד האנטישמיות, והיא חושבת עסקנות זו לאחד מעיקרי עבודותות. אולם בחוגי היהודים הלאומיים שוררת הדעה, כי מפלגת המתבוללים לא תנחל נצחון כל שהוא במלחמתה זו, משום תכסיסיה הבלתי־נאותים, ולכן החליטו לאחד את כל הכחות הלאומיים שביהדות הגרמנית ולקשור מלחמה עם האנטישמיות על־פי תכסיסים מדיניים ויורידיים.

— לאומיים נגד מהגרים יהודים? בנוגע לשאלת ההגירה של יהודי מזרח אירופה לגרמניה נתקבלה מברלין ידיעה מוזרה: דוקא בחוגי היהודים הלאומיים ישנם הרבה עסקנים הנוטים להתנגד להגירה זו, ולעומת זה מגינים פאול נתן ועוד עסקנים מתוך המתבוללים הקיצוניים על המהגרים היהודים מן ה„מזרח".

— עתון סוציאליסטי מגין על „יהודי המזרח". העתון „פרויהייט", כלי־מבטאם של הסוציאליסטים הנפרדים (אונאפהענגיגע) התקיף באופן חריף את המיניסטר הפרוסי לעניני פנים, קוק, על שהוציא פקודה האוסרת להעסיק את יהודי המזרח. העתון סבור, כי טענת המיניסטר, שהעסקת יהודי המזרח גורמת להגירת הפועלים הגרמניים לרוסיה, — אין לה כל יסוד. הוא מטעים גם כן, כי

פקודת האיסור תביא לתוצאה רעה כפולה: ראשית, יוכרחו יהודי המזרח להתעסק בהחבאי במסחרים אסורים, והשנית, יתיחסו יהודי אמריקה אל הפועלים הגרמניים שם באי־ידידות.

לאחרונה שואל ה„פריוהייט" את המיניסטר, „מי שמך בכלל למגין על הפועלים הגרמניים?"

— **איום של התנקשות בנפשות איינשטיין והארדן.** העתון האנטישמי „שטראסבורגר ציימונג" התקיף באופן חריף את המלומד היהודי הגדול אלברט איינשטיין ומאקסימיליאן הארדן על שנכנסו אל האגודה שנוסדה זה לא כבר בברלין — „מולדת חדשה". העתון מביע את תמהונו, שאחרי שגרמניה הקריבה שני מיליוני נפש לא ימצא אף אחד שיבער מהארץ את שני הפושעים האלה העושים את מעשיהם למרות רוח העם?

— **תיאוריה חדשה של איינשטיין.** מברלין נתקבלה הידיעה, כי איינשטיין עורר תשומת־לב חכמי הטבע הגדולים בהנחתו המדעית החדשה, והיא: שהעולם (האוניברסום) איננו „אין־סופי" ויש לו שיטה הנדסית, שעל־פיה אפשר למדוד את גדלו.

* * *

בפולניה.

— **גלוי דעת רשמי בדבר שאלת היהודים.** לבא־כח ה„היינט" היוצא בווארשה, היתה שיחה עם ראש המיניסטרים בדבר שאלות היהודים. הפרימייר מסר אחר כך לעתונאי, בתור תשובה כללית על שאלותיו, גלוי־דעת רשמי כתוב, שבו הוא אומר בין יתר הדברים:

„אני חושב את סדור היחסים ההדדיים שבין הפולנים והיהודים לדבר קיים. היחסים אינם יכולים להשתנות עם חלופי המיניסטרים והפקידים בממשלה".

„— — — הממשלה תפתור כל שאלה בנוגע ליהודים בלי כל דחוי, באופן שלא תהיה ליהודים כל סבה להתאונן".

גלוי־הדעת גומר בבטוי שהוא אופי מאד ליחס של חשדים מצד הממשלה הפולנית אל תושביה היהודים:

„אף אחד מאתנו — אומר הפרימייר בשם חבריו המיניסטרים — אינו מפקפק בדבר זכויותיהם המדיניות של היהודים, אולם מן הצד השני אנו מחכים, בתור שכר, למסירות היהודים לפולניה".

בקשר עם גלוי־הדעת הזה כותב ה„היינט", כי הממשלה מנתה ועד מיוחד שעליו לעבד תכנית בדבר הטבת היחסים ההדדיים של הפולנים והיהודים.

— הצירים היהודיים ב„סיים" עוררו עוד פעם את הבקשה, כי ה„סיים" יחקור וידרוש אחרי מעשי התעתועים של באלאבוביץ ותיילותיו בהיותם מחוברים עם חיל פולניה ולתבוע לדין את באלאבוביץ ועוד חמשה מראשי עוזריו.

הצירים היהודיים פנו גם כן בבקשה אל הממשלה, שתוציא מידי הבאלאבוביצים את הסחורות הגזולות מהיהודים ותשיבן לבעליהן.

* * *

באוקראינה.

אימת פרעות חדשות. מירושלים כותבים, כי לשם נתקבלו ידיעות מרגיזות, שבאוקראינה שוררת בימים האחרונים אנארכיה גמורה. התארגנו מחנות של שודדים והסיסמה שלהם היא: הרגו את הבורגנים, האינטליגנציה והיהודים.

* * *

בלטביה.

— מודיעים מריגה, כי נוסד שם קונסרוואטוריום יהודי. מלבד המוסיקה הכללית יוקצע במוסד הזה מקום מיוחד להמוסיקה היהודית הדתית ולפולקלור העברי־היהודי.

— בבחירות העירוניות להנהלת העיר ליבוי נבחרו 13 יהודים. אחד מהם הוא ציוני, 6 — מהמפלגה היהודית־העממית ו־6 מהמפלגה היהודית־הלאומית.

* * *

באיטליה.

בניאפול ובערי חוף איטלקיות אחרות נמצאים פליטים יהודים מאוקראינה במספר רב. הם באו לשם מבסאראביה בחפצם ללכת דרך איטליה לארץ־ישראל או לאמריקה, אולם נשארו בערי החוף בלי כל אמצעים. המצב האי־סאניטארי שהם נמצאים בו כבר משך עליו את תשומת־לבם של הפקידים ויש סכנה, שהממשלה האיטלקית תנעול לגמרי את שעריה בפני המהגרים היהודים.

הפליטים פנו לעזרה לעסקנים היהודים בפאריז, וועד הסיוע המרכזי החליט לשלוח לאיטליה בא־כח שיארגן שם את הסיוע הנחוץ תיכף וגם ייסד שם ועדים קבועים שיתמכו בידי המהגרים העתידים.

* * *

בארץ־ישראל.

— **בקורם של מונד וויצמאן בספריה הלאומית.** סיר אלפרד מונד וד"ר וייצמאן בקרו את הספריה הלאומית בירושלים. מונד התענין מאד בכתבי־היד העתיקים שנאספו על־ידי מיסד הספריה, ד"ר ליאון חזנוביץ, והבטיח את תמיכתו במקצוע זה. תיכף אחרי הבקור בא מונד בדברים עם מנהלי החברה היהודית לחקירות ארכיאולוגיות ושאל מפיהם פרטים שונים.

וויצמאן התיעץ עם הספרן, ד"ר ברגמאן, בדבר תכנית להגדלת הבית, בדי להכין מקום לאוסף ספרים חדשים, שיהיו נחוצים להאוניברסיטה העברית.

— **חגיגת „דואר היום".** לפי ידיעה מלונדון, נערכה בירושלים חגיגה נהדרה על־ידי מערכת „דואר היום" לרגלי קנית מכונות דפוס חדשות בשביל העתון. בחגיגה השתתפו: הנציב העליון הרברט שמואל, אלפרד מונד, ד"ר וויצמאן, שר הפלך הירושלמי, וכמו־כן הצירים של הממשלה השונות, ראשי שלש הדתות וראשי הצבור היהודי הירושלמי.

הנציב שמואל נתכבד בפתיחת החגיגה. נשמעו נאומי ברכה בעברית, ערבית, אנגלית וצרפתית. מונד ביאר, כי היא נואם בתור מי שהיה עתונאי והביע את שמחתו על שהיתה לו ההזדמנות להשתתף בחגיגה עתונאית זו.

— **„בית־דין" כללי.** בישיבה האחרונה של ה„ועד הלאומי" החלט לבחור ב„בית־דין" כללי בירושלים. שיהיה מורכב מגדולי הרבנים ועורכי־הדין ועליו יהיה לדון ולהחליט בענינים שיש להם אופי יהודי.

— מ ל א כ ו ת א ל ה ג ו ל ה. בישיבה הנזכרה נתקבלה גם כן החלטה, שהועד ישלח מלאכות אל יהודי ארצות הגלות, שתברר להם את הפרובלימות החשובות של היהדות ארץ־הישראליות. כל המפלגות והמעמדים יהיו מיופי־כח במלאכות הזאת. ביחס אל הידיעה הזאת נתקבלו אחר כך גם הפרטים הבאים: קרוב לודאי, שראשי המלאכות יהיו אוסישקין וד"ר רופין; אחרי נסעו של אוסישקין יעמוד במקומו בראש „ועד הצירים" ד"ר אדר, כי הרברט שמואל ווייצמאן תומכים בהתמנותו (אדר כבר כהן פעם במשרה ראשית זו).

בישיבה הזאת (שהיא השלישית לישיבות ה„ועד הלאומי") נוכחו וייצמאן ומונד. שניהם נאמו.

— ס י ו ג י ם נ ג ד ה פ ג נ ו ת. הנציב העליון הרברט שמואל הוציא פקודה האוסרת לערוך כל הפגנות שהן, חוץ מאלה שיש להן רק אופי דתי. כמו כן תקן תקנות בנוגע לעריכת אספות פומביות. הפקודה והתקנות מכוונים לשמש בתור סייגים נגד האפשרות של עריכת הפגנות אנטי־ציוניות חדשות מצד הערביים, אחרי שמסיתים ידועים נסו עוד הפעם להחל בפעולותיהם.

— א ר ץ ש ל מ מ ו נ ו ת ו ל א ק ו ל ו נ י ה. לרגלי התעוררות השאלה בארץ־ישראל, אם המכתבים הנשלחים מהארץ הזאת לאנגליה יחשבו במכתבים הנשלחים מן הקולוניות הבריטיות אל ארץ המטרופולין בנוגע למחיר תוי הפוסטה (בין אנגליה והקולוניות שלה קיים חוזה, שתוי־הפוסטה של המכתבים ההדדיים הם נמוכי המחיר משל המכתבים שבין ארצות זרות), הודיע הנציב באופן רשמי, כי ארץ־ישראל איננה קולוניה אנ־גלית, אלא ארץ של ממונות (מאנדאט) אנגלית ולכן אין לה כל הנהות בנוגע לנידון האמור.

— ה ס מ כ ו ת ב נ ו ג ע ל ה ג י ר ה. הנציב הודיע, כי המחלקה להגירה של הממשלה ארץ־הישראלית היא בת־הסמך היחידה בעניני אשור תעודות מסע למהגרים.

* * *

מ פ ע ו ל ו ת ו ע ד ה צ י ר י ם ב א ר ץ ־ י ש ר א ל ל ש נ ת ת ר " ף.

(תמצית דין־וחשבון. סוף).

מ ח ל ק ה ל ח ק ל א ו ת ו ל ה ת י ש ב ו ת.

ה ק ב ו צ ו ת. מספר הפועלים והפועלות העובדים בהן הוא 594. השטח שנעבד על־ידם הוא 21,709 דונאם. הסכום שהושקע בתור קרן השקעה וקרן חוזרת ושנמצא בעין, בבנינים באינוונטאר ובי[בו]ל הוא — — — — — — 26,800 לי"ש.

י ע ו ר. (בערך שטח 1,850 דונאם, שנטעו עליו בסך־הכל 630,000 עצים) על־ידי פועלים מסודרים — — — — — — — 12,590 "

הכנת שתילים (עוסקים 120 פועלים) — 11,750 "

ע ב ו ד ת ה כ ש ר ת ה ק ר ק ע. (סקול אבנים, סדור טירסות, סלול דרכים, 400 פועלים) — — — — — — — 10,925 "

שתי בארות בשכונות התימנים בפתח־תקוה ורחובות — — — — — — — 2,100 "

ח נ ו ך ח ק ל א י ו פ ת ו ח ע נ פ י ח ק ל א ו ת. שעורים בשביל פועלים חקלאים, תמיכה לבית־ספר לרפואת בעלי־חיים, גידול עופות וסדור מחלבות, לאבוראטוריום כימי, גידול דבורים, הכנסת זרעי תבואות וירקות מחוץ־לארץ, הוצאות עלונים של „הוראות מעשיות", מוזיאום לחקלאות ולמטבע — — — 8,350 "

מאמצעי ועד הצירים הוציאה המחלקה הזאת סכום של — — — — — — — 65,755 "

ה מ ח ל ק ה ה ט כ נ י ת.

תקון בתים במקומות שסבלו מהמלחמה, והספקת מים במחנה־יהודה, רחובות, גן־שמואל וכפר־סבא — — — — — — — 14,650 לי"ש.

בנין 15 צריפים לעולים — — — — — 2,720 "

יבוש בצות במרחביה ובכנרת־דגניה — — — 7,170 "

לסאניטאריה בירושלים — — — — — 335 "

ועד הצירים השתתף בארגון ההתישבות בצפון־מערב של ירושלים בסך של — — — — 10,000 "

הלואה לקרן באנק הפועלים ובנין בתים — 8,000 "

ה ע ל י ה.

כניסת פועלים במספר יותר הגון החלה בחודש טבת. בסך־הכל נכנסו במשך 10 החדשים האחרונים 6,500 נפש. מזה כחמש מאות משפחה — 2,500 נפש, רווקים 3,000, רוקות כ־500 נפש. 2,400 הם מתושבי ארץ־ישראל הקודמים, שעזבו את הארץ בימי המלחמה. כתשעים אחוזים מן העולים באים בלי כל אמצעים ולשכת העליה מחויבת לטפל בהם מזמן ההורדה מן האניה, לשלם בעדם דמי הסירה והסבלים ומס הכניסה. טרם שילכו העולים לעבודה לאיזה מקום הלשכה נותנת להם מעון וכלכלה, בבתים מיוחדים או בבתי־מלון. על הצרכים האמורים לעיל הוציא הועד בחדשי טבת—תשרי סך של 6,000 ליטראות בערך. הנסיעה עצמה למקום העבודה או לאיזה מקום אחר מערי החוף דורשת תמיכה ועליה, הוציאו בחדשים הנ"ל 2,500 ליטראות שטרלינג. על צרכי רפואה, מלבד הוצאות „הדסה" — 1,400 ליטראות שטרלינג. הלואות לבעלי־מלאכה ובעלי־פרנסות חפשיות כדי שיוכלו להסתדר בכח עצמם בערים ומושבות כ־1,130 ליטראות שטרלינג. הלשכה הכינה בתים שבורים בעד עולים בעתיד וגם אהלים בעד 100 איש, קנתה רהיטים, ומלבד זה 700 מטות ואלפים שמיכות בעד אלה ההולכים לעבודה והוציאה על זה בסך־הכל 6.900 ליטראות שטרלינג.

העולים הסתדרו: כ־770 בקבוצות חקלאיות, 1,000 בעבודות הכבישים, כ־600 בעבודות ומלאכות שונות. 500 עוד לא הסתדרו כלל. ספירה מדויקת תהיה בקרוב.

המחלקה לקרקעות עשתה הכנות לקנית קרקעות במדה כזו, שהרבה קניות תוכלנה לצאת אל הפועל מיד אחרי הפתח הטבו, אם יהיו לזה אמצעים כספיים. נאסף גם חומר רב אודות הישוב הקרקעי וגם הישובים העירוניים.

הועד עסק בסדור בתי־משפט השלום, הקיימים עתה בו"ח מקומות, בסדור סטאטיסטיקה ואינפורמאציה במקצועות שונים, בהוצאות בולוטינים לעתונים וכו'.

ה ס י ו ע.

מחלת הסיוע קבלה את החלק הכי גדול של כספיה מועד הסיוע המאוחד באמריקה והכספים נתחלקו באופן זה:

סיוע כללי — במקום החלוקה הקודמת —

למשפחות חיילי הגדוד, תלמידים ותלמידות — 72,000 לי"ש

עזרה מדיצינית — ביחד עם „הדסה" — לבתי־חולים ומוסדות שונים — — — — — — —	43,800 "
עזרה לתלמידי־חכמים, בתי תלמוד־תורה, ישיבות — — — — — — — — — — — —	28,800 "
הלואות — — — — — — — — — — —	36,000 "
הספקת עבודה, בתי־מלאכה שונים — — —	12,000 "
עזרות מקריות — — — — — — — —	8,800 "
סך־הכל לסיוע בערך — — — —	215,000 "

התנועה הקאמית

הצלחת שליחותו של ג'יימס רוטשילד.

ביום השלישי העבר, 1 לפברואר, היתה במשרדי הפרטי של נתן שטרויס, בניו־יורק, אספה משותפת מבאי־כח ההסתדרות הציונית האמריקאית, הסתדרות ה„מזרחי" ו„פועלי־ציון". באספה זו מסר הבארון ג'יימס רוטשילד דין־וחשבון מפעולותיו באמריקה בשם ה„מועצה הכלכלית".

הוא קרא לשתי אספות, שבהן השתתפו מספר בעלי־הון ועסקנים יהודים ובתוך תוצאה — נוסד באמריקה סניף של ה„מועצה הכלכלית" שעל־יד ההסתדרות הציונית בלונדון. כל הנאספים, מלבד שנים — רוזנוואלד משיקאגו ומורגנטוי, — התחייבו להשתתף בעבודת המועצה הכלכלית על־ידי הקאפי־טאלים שלהם והשפעתם.

חברי הועד הפועל של הסניף האמריקאי של ה„מועצה הכלכלית" הם: אירווינג ליהמאן — יושב־ראש. פליקס ווארבורג, קוירנל הרברט ליהמאן, סיירוס סולצברגר, סולומון רוזנבלום מפיטסבורג, יוז'ין מאייר מבוסטון, וולטר א. מאייר, אוסקאר שטרויס. נתן שטרויס, לואיס מארשאל ולואיס שטרויס, מי שהיה מזכירו של הרברט הואוור.

רוטשילד בירר גם כן, כי הכמות של חברי ה„מועצה הכלכלית" איננה מוגבלת והחברים אינם מחויבים להיות חברים להסתדרות הציונית.

יושב־הראש של האספה המשותפת היה השופט מאק. באי־הכח שהשתתפו הם: כל חברי הועד הפועל הארצי של ההסתדרות הציונית מניו־יורק ומערים אחרות עם הנשיא מאק בראשם; הרבנים מאיר ברלין וטייטלבוים, גדליה בובליק וד"ר מאיר וואקסמאן מה„מזרחי"; דוד פינסקי, ד"ר נחמן סירקין ומר ב. צוקרמאן מ„פועלי־ציון".

בסוף האספה נתקבלו ההחלטות הבאות: האספה מביעה את תודת כל הציונים האמריקאיים למאיור בארון רוטשילד בעד פעולותיו המצוינות באמריקה לטובת ארץ־ישראל. ההחלטה השניה היא הבעת תודה ל„נדיב הידוע" בעד עבודתו ההיס־טורית לטובת ארץ־ישראל. נתקבלה גם כן החלטה המביעה את רצון הנאספים, כי אספות משותפות כאלה תהיינה מזמן לזמן גם בעתיד.

— **גלוי־דעת בדבר היכולת היהודית האמריקאית והפעולות הציוניות המעשיות בארץ זו**: הבארון רוטשילד פרסם את גלוי־הדעת הבא:

„התפקיד המוטל על היהודים באמריקה הוא גדול מאד. רק ארבעה מיליונים יהודים, או במלים אחרות, רביעית ממספר היהודים בכל התבל יש ביכלתה להספיק את ההון הנחוץ לגאולת אדמת ארץ־ישראל.

„יהודי המזרח היו עוזרים בשמחה רבה, אולם להם יש רק רובלים, קרונים ומארקים, והרי ידוע, שאין לכספים האלה בשעה זו ערך רב. רק היהודים בארצות שהשפה האנגלית מדוברת בהן, באימפריה הבריטית ובארצות־הברית, יכולים להספיק את ההון הנחוץ לקנית הקרקעות ולפיתוחן. במשך זמן בקורי בארץ זו עשתה עלי רושם מיוחד התקדמותה של „אחוזת־ציון" (ציון קומנוולטה) — המחלקה לקנית קרקעות שעל־יד ההסתדרות הציונית האמריקאית, שיש לה כבר 4,300 חברים והונה עולה בערך לארבעה מיליונים דולארים.

„כפי שבירר לי נשיא „אחוזת־ציון", בירנארד א. רוזנבלאט, צריכה להיות (ל„אחוזת־ציון") מטרה אחת גדולה במשך שנת 1821, והיא: הגדלת מספר חבריה לכמות של מאת אלפים. דבר זה איננו בלתי אפשרי בארץ זו, שישנם בה כשלשת מיליו־נים יהודים. באופן כזה היתה אמריקה מספיקה מששים עד שבעים מיליונים דולארים בשביל גאולתה ועיבודה של אדמת ארץ־ישראל ובדבר הזה תלויה הצלחתו של הנסיון היהודי בארץ־ישראל.

„תכנית כזו, אם תרשו לי לאמר, מכוונת לאותו המהלך (ריכטונג) שאליו היתה מכוונת עבודת אבי, שהוא ודאי היה הציוני המעשי הראשון. „אחוזת־ציון" האמריקאית יכולה להרויח מנסיונותיו ולהפיק תועלת מהעבודה החלוצית שלו".

* * *

דחית אספת הועד הפועל הגדול.

נתקבלה ידיעה מלונדון, כי המנהיגים הציוניים הראשיים החליטו לדחות את אספת הועד הפועל הגדול, שנועדה להיות ביום 13 לפברואר. ההחלטה הזאת היא בהתאם לחות דעתם של העסקנים הארץ־ישראליים ומנהיגי ההסתדרות הציונית האמריקאית.

— **דר־לימו.** נחמיה דר־לימו נמצא עכשיו בלונדון ישב למלא את תפקידו בתור חבר הועד הפועל המצומצם.

כידוע, נתפשטו שמועות שונות בדבר התפטרותו של דר־לימו מועד הפועל.

* * *

תכניתו של ז'אבוטינסקי.

ז'אבוטינסקי פרסם ב„דזשואיש קרוניקל" בירורים ופרטים בדבר תכניתו להכניס תיקונים בהנהלה של ההסתדרות הציונות העולמית.

הפרטים הראשיים של תכניתו הם אלה: הועד הפועל הציוני הגדול ימנה הנהלה מורכבת מחמשה־עשר איש. מלבד זה תפתחנה שלש מחלקות: אחת בלונדון, שניה בפאריז ושלישית בארץ־ישראל. כל שלש המחלקות תעמודנה ברשות־

של ההנהלה. בנוגע למחלקה ארץ־ישראלית צריכים חברוה לקבל אישור להתמנותם גם מ„ועד הלאומי".

ז'אבוטינסקי מטעים את נחוצות תיקוניו בזה, שאין בין המנהיגים הציוניים עכשיו איש אחד שיוכל יפקח על כל העבודות השונות.

* * *

ב ד ב ר ה ר א י ו ן ש ל ס ו ק ו ל ו ב ע ם מ י ל ר א ן.

נחום סוקולוב פרסם גלוי־דעת, כי ראיונו עם מילראן, נשיא הריפובליקה הצרפתית, כלפני שבועים, לא היה משום שבא איזה שנוי בפוליטיקה בנוגע לארץ־ישראל, אלא זה היה אחד הצעדים הרגילים הצריכים להעשות, בכדי לעמוד בקשר תמידי עם הממשלות המאוחדות וממשלות אחרות, ובפרט כשמיניסטריום חדש תופש את מקומו. אצל אומות העולם ממלאים האמבאסאדורים את התפקודים האלה ואצלנו מוטל תפקיד זה על המנהיגים הציוניים.

סוקולוב בירר, כי הממונות ארץ־ישראלית לא נתאשרה עדיין באופן פורמאלי, מפני שלא נחתמה עדיין האמנה עם טורקיה.

— מ י ל ר א ן ב ד ב ר ה א ח ד ו ת ב צ י ו נ י ו ת. סופר ה„מארגען זשורנאל" מלונדון מודיע, כי בשעת הראיון של סוקולוב עם מילראן, שאל אותו האחרון בדבר השמועות, שאין האחדות שוררת בציוניות. מילראן שאל אותו גם כן בדבר כמות ההגירה היהודית לארץ־ישראל ומה הן השאיפות המדיניות של הציונים.

שונות

ש ע ו ר י ע ר ב ל ע ב ר י ת.

(קורס של חצי שנה למתחילים ולמשתלמים).

ה„הסתדרות העברית באמריקה" פותחת בקרוב שעורי ערב רגילים בעברית. השעורים יתנהלו על־ידי הסופרים הצעירים ארץ־ישראליים ג. חניך וי. כפקטור. בשעורים אלה יושם לב ביחוד למתכוננים לעלות לארץ־ישראל. השיטה — עברית בעברית (במבטא ארץ־ישראלי, הספרדי). למתלמדים תנתנה גם שיחות על חיי ארץ־ישראל.

להרשם ויכן בדבר פרטים לפנות אל: ההסתדרות העברית, 114 השדרה החמישית; לשכת צעירי ציון, 204 מזרח ברודויי; המרכז העברי, 201 מזרח ברודויי.

* * *

מ ח י י ה א ג ו ד ו ת.

ב„אחיעבר" סניף א', ניו־יורק, היתה אספה השובה ביום הראשון העבר, 30 לינואר.

הסופר הצעיר צבי כהן, שבא זה לא כבר מפולניה, הרצה על „מצב היהודים במזרח אירופה". הוא השתדל להוכיח, שלמרות מה שיהודי המזרח הם דוויים ורצוצים, לא באו עד מדרגת „מדוכדכי הנפש". להפך, הם עצרו בכל שנות המלחמה ועוצרים גם עכשיו בקרבם כחות יצירה גדולים, וכך יצרו בתקופה האחרונה כמה ערכים לאומיים ותרבותיים, שלא התענינו בהם כלל אי־דורצורך יהודי ארצות המערב השלוות.

ויושב־ראש היה מר א. נ. פרלברג. השתתפו בויכוחים: י. סלאווקין, י. כפקטור, ה. מיזנר, מ. ליפסון ויושב־הראש.

באספה זו התחיל להסתדר „ועד להפצת העתונות והספרות העברית". החברים הראשונים שנכנסו הם: מר א. שפיוזר הגדלה, מר ח. מיזנר (שניהם — בתור באי־כח הועד הפועל) והחברים לווינסון ופרידמאן.

החלט לערוך נשף אבל ביום הראשון הבא לפטירתו של הסופר העברי י. ח. מבוני.

* * *

י ד י ע ו ת ס פ ר ו ת י ו ת.

— נתקבל במערכת „התורן" הספר:

The Philosophy of Hasdai Crescas מאת ד"ר מ. וואקסמאן, הוצאת Columbia University Press

הספר מכיל: הסברת שיטתו הפילוסופית של קרשקש לכל פרטיה וגם הערכת השיטה הזאת לעומת שיטותיהם של הרמב"ם ושל שפינוזה בפילוסופיה הדתית.

— „ ע ת י ד ". מודיעים מברלין, כי שב לשם מפטרוגראד הסופר העברי ש"י איש הורביץ והוא עושה הכנות לחדש את הוצאתו של המאסף „העתיד".

— בקראקוי התחיל לצאת מחדש העתון השבועי „המצפה" עם הוספה שבועית לנודים — „הקורא הקטן". המוציא והעורך של „המצפה" הוא מר ש. מ. לזר והעורך של „הקורא הקטן" הוא מר נחמן סיפילוב.

* * *

ה ס ו פ ר ת מ ר י ם מ ר ק ר מ ו ס ז ו ן.

באחד מגליונות האחרונים של „הצפירה" אנו קוראים:

בליל י"ד טבת (25 לדצמבר) שנה זו, מתה בגראיובה הסופרת הידועה מרת מרים מרקל־מוסזון בשנת השמונים ושלש לחייה. היא נולדה בעיר ביאליסטוק בשנת 1837 לאביה שמעון ווירזבוליבסקי. עוד בנערותה הצטינה בכשרונותיה המופלגים ובכר אז למדה היטב את השפה העברית וספרותה. חזיון כזה בימים ההם, בשנות הארבעים למאה הי"ט, היה מעין מהפכה קטנה במצב החנוך. התנועה הספרותית והתרבותית, שהתחוללה אז בקרב היהודים ברוסיה („תקופת ההשכלה"), עשתה עליה רושם כביר ומשכתה להוג עבודת ההשכלה היהודית. היא נכנסה את כחה במקצוע הספרות ובעבודתה משכה אליה את עיני ראשי המדברים בספרותנו כמאפו, גורדון ודומיהם. גורדון, למשל, הקדיש שירים „לאחותי מרים" והחליף עמה, כמו גם מאפו, מכתבים רבים. אחרי נשואיה נסעה לווילנה ושם היה ביתה פתוח לכל הסופרים העברים ושמש מרכז רוחני ל„התועים בדרכי החיים" האירופאים. סופרים וחכמים כפרץ סמולנסקין, שלמה מאנדלקרן, ראובן אשר ברודס, איזיק הירש וויס, מאיר איש־שלום ועוד היו יוצאים ונכנסים בביתה. הסופרת המפורסמה גאהידהרות רעמי־לאזארוס הקדישה לה פרק מיוחד בספרה „די וודושע פרוי". בשנת 1869 כתבה רומאן „היהודים באנגליה" בשני חלקים, המציור את חיי היהודים בימי המלך האנגלי ריכארד „לב הארי", ספר שקראוהו בני הנעורים בהתענינות גדולה. (הספור ערוך על־פי ספרו של פראנקולם: „די יודען אונד די קרויצפאהרער"; מ„היהודים באנגליה" יצא לאור רק החלק הראשון). מלבד זה כתבה מאמרים רבים וספורים קטנים במאספים ובעתונים עברים שונים. תנצב"ה.

אל תחמיצו את השעה, יש לכם ההזדמנות עכשיו

להביא את קרוביכם מפולניה ומגליציה

אפשר להשיג אצלנו כל מיני כרטיסים במחיר האוריגינאלי של חברות־האניות מבלי כל הוספות.

לאלה הקונים כרטיסי־נסיעה בלשכת בעל הבאנק, הנרי ק. זארו, הננו מבטיחים לא רק מחיר נמוך, אלא גם להביא את קרוביהם הנה בהקדם היותר אפשרי.

חוץ מהבטחה זו בעד נסיעה מהירה, מתנהגים באי־כחו האירופאים של מר זארו, הנמצאים בכל ערי החוף וערי הבירה באירופה, עם קרוביהם באופן הכי ידידותי.

באופן כזה יכול מר זארו להבטיח לכל אלה הקונים ממנו את כרטיסי־הנסיעה בעד קרוביהם או בני משפחתם, כי באי־כחו באירופה יתיחסו עם הנוסעים באופן הכי נעים, וישתדלו שיקבלו את חתימת (וויזה) הקונסיל וישובו לאמריקה בהקדם היותר אפשרי.

הלשכות של הנרי ק. זארו נמצאות ב־39 קופר סקוויר, בקרן הרחוב הששי, וב־158 רחוב ריווינגטון, קרן רחוב קלינטון

הבאנק של הנרי ק. זארו שולח כסף על־ידי הפוסטה או הטלגראף לכל קצות הארץ במחיר נמוך מאד.

HENRY C. ZARO, BANKER
Palestine Traveling Bureau
Authorized under the Banking Laws of the State of New York
39 Cooper Square, cor. 6th Street

HENRY C. ZARO, BANKER
Authorized Steamship Ticket Agency
Authorized under the Banking Laws of the State of New York
158 Rivington St., cor. Clinton St.

NEW YORK CITY

מנהל מומחה

בן תורה ובעל השכלה גבוה עברית וכללית, המשמש עתה בתור מנהל באחד מבתי־הספר המעולים בעיר גדולה, רוצה להחליף משרתו, לראשית זמן הבא, במשרה אחרת בעיר ניו־יורק או באחד מפרווריה.

לפנות אל „התורן" בשביל „חכים".

לבית הספר המודרני של ראק־איילאנד דרוש מורה

היודע ללמד על־פי השיטה הטבעית ומצליה בה.

הפונים יודיעו־נא על־דבר נסיונותיהם בשדה ההוראה העברית.

המשכורת כשלשת אלפים דול. לשנה.

כתבו אל:
S. Schnitzer
928 — 20th St., Rock-Island, Ill.

חייב אָדם מישראל לקרוא עברית - קראו את „התורן"

עתון שבועי עברי לעברים

הציונים הרוצים למלא את תפקידם הלאומי כראוי, חייבים להפיץ ככל האפשר את המלה הציונית החיה על־ידי השפה העברית, שפת נשמתנו הלאומית.

„התורן" הוא הסגולה היותר בדוקה להפצת השפה העברית והציוניות. כל קורא חדש זהו לוחם נוסף בשביל הרעיון שלנו.

כל שכונה ציונית צריכה לבחור בסוכן שלא על מנת לקבל פרס להפצת „התורן". על־ידי מרצו של הסוכן תחדר המלה העברית החיה לבתי ישראל באמריקה.

הבחרה כבר שכונתכם בסוכן להפצת „התורן"?

אם כן, הודיעו לנו תיכף ומיד; אם לא, מדוע לא?

„התורן", 55 השדרה החמישית, ניו־יורק

מתקבלת החתימה על

„התורן"

עם הגליון 250 יכלה זמן החתימה על המחצית השניה של שנת „התורן" השביעית. כל אלה, שחתמו על שבועון זה רק עד סוף השנה, מתבקשים לחדש את חתימתם, כדי שלא יבוא עכוב במשלוח הגליונות אליהם.

הננו מבקשים בזה את החותמים שחייבים עוד כסף בעד הגליונות של השנים שעברו, לסלק את חובם זה, בכדי שנוכל להשוות את חשבונותינו עם גמר השנה.

אָנו חושבים למותר לספר בשבחו של „התורן", שכבר נתפרסם טיבו בקרב קהל הקוראים עברית לא רק במדינה זו, כי־אם גם מעבר לים. כבר נוכחו הקוראים, ש„התורן" הולך הלוך ומשתכלל ומספר סופריו, מארץ־ישראל ומתפוצות הגולה, הולך ומתרבה. „התורן" הולך ומתקרב אל תעודתו: להשפיע על חיינו הלאומיים והציוניים שבמדינה זו. „התורן" היה לכלי־מבטא להמחשבה העברית וכבר קבע לו מקום חשוב בקרב העבודה של התחיה הלאומית.

אין אָנו מונים את התקונים ההולכים ונעשים ב„התורן", יען כי הקוראים עמדו עליהם מעצמם.

ונכונים אָנו להגדיל את גליונותיו של „התורן" ולהרבות את מספר עמודיו אם יתרבה מספר חותמיו. אָמנם למספר חותמיו הקבועים של „התורן" גם כיום עוד לא הגיע שום שבועון עברי אַף ברוסיה, גם בשנים שלפני חורבן הקהלות ולפני התפוררות המדינה, ומה גם במדינות אחרות, אַך יודעים אָנו, שיש עוד להגדיל את מספר חותמיו. והדבר תלוי רק ברצונם הטוב של העברים והציונים בארץ זו.

מחיר „התורן":

לשנה $4.00 ; לחצי שנה $2.00. לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת.
החותמים מחוץ־לארץ ומקנדה צריכים להוסיף 50 סנט דמי משלוח.

הכתובת למשלוח כספים:

Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York.